БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Советэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

№ 26 (4918) | 1946 он, февралиин 3, воскресенье | Сэн 20 мүнгэн

1946 оной февралиин 10-ай үдэр болбол Советскэ Союзай ажалшадай бүгэдэ-арадай һайндэр, Ленин-Сталинай партиие тойрожо тэдэнэрэй нэгэдэһэн ба нягтаран жагсаһаниие харуулһан үдэр болохо ёһотой.

БҮХЭСОЮЗНА КОММУНИСТИЧЕСКЭ (большевигүүдэй) ПАРТИИН ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДЭЙ ХАНДАЛГА

Бүхы һунгагшадта, эрэгтэй эмэгтэй хүдэлмэришэн, эрэгтэй эмэгтэй таряашан, Улаан Армиин ба Уһан-Сэрэгэй Флодой сэрэгшэд, советскэ интеллигенцидэ

Нүхэдүүд!

1946 оной февралиин 10-да манай ороной гражданинууд Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Верховно Советтэ депутадуудые һунгахаа байна.

СССР-эй Верховно Советтэ хэһэн түрүүшын һунгалтаһаа хойшо найман жэл үнгэрөө. Дайн сэрэг хадаа ээлжээтэ һунгалтануудые Советскэ Конституцяар хараалагдаһан болзор соо үнгэргэхэ арга үгэбэгүй. Мүнөө, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай илалта түгэлдэрөөр дүүрээд ба амгалан хүгжэлтын үе эхилээд байхада, советскэ арад болбол СССР-эй Верховно Советтэ депутадуудые һунгаха һунгалтые үнгэргэхэ аргатай болоод байна.

Үнгэрһэн һунгалтануудта большевигүүдэй парти болбол коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй блогой кандидадуудта голосуудаа үгэхыень һунгагшадые уряалһан юм. Советскэ Союзай эрэгтэй эмэгтэй гражданинууд болбол коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй блогой кандидадуудай түлөө тиихэдэ эбтэй эетэйгээр голосолһон юм. Тиигэжэ арад зон коммунистическэ партиин политикые нэгэн һаналаар һайшаадаг ба тэрээндэ гүйсэд найдадаг байһанаа харуулһан байха юм.

Мүнөө болохоёо байгаа һунгалтада большевигүүдэй парти болбол мүн лэ партийнабэшэ хүдэлмэришэнтэй, таряашантай ба интеллигенцитэй нэгэдэмэл блок, нягта холбоо хэжэ оробо. Мүн үнгэрһэн һунгуулиин кам__анидал адляар, парти болбол һунгалтада профессиональна союзуудтай, комсомолтой ба ажалшадай бусад организацинууд ба общественуудтай хамта ерэжэ ябана.

СССР-эй Верховно Советтэ хэхээ байһан һунгалтада һунгагшад хадаа коммунистическэ партида мүн лэ этигэн найдажа, тэрээнэй политикые һайшааха байха гэжэ коммунистнуудай парти бодомжолно. Бүхы һунгагшад хадаа партийнабэшэ хүнүүдтэй хамтаржа коммунистическэ партиин дэбжүүлһэн депутадуудай кандидадуудай түлөө, коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй блогой кандидадуудай түлөө голосовалха байха гэжэ парти найдана.

Советскэ арад хадаа мүнөө болохоёо байһан һунгалтада партиин политикые һайшааха ба һунгагшад голосуудаа коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй блогой кандидадуудта үгэхэ байха гэжэ коммунистическэ парти яахадаа бододог ба найдадаг байнаб?

Большевигүүдэй парти болбол арадай найдабарида болон коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй блогой кандидадуудые һунгагшадай дэмжэхэ байһанда яахадаа этигэнэб гэхэдэ, советскэ хүнүүд хадаа арад зоной үндэһэн ашаг туһада тааараха байһан партиин политикын зүб байһанда олон жэлэй дүршэл дээрэһээ этигэн ойлгоһон, большевигүүдэй партиин бүхы ажал-ябуулгань—арад зондо ами бэеэ хайрлангүйгөөр алба хэһэн ябадал байһыень этигэн ойлгоһон байха юм.

Большевигүүдэй партиин хүтэлбэри доро манай ороной арадууд советскэ засаг тогтоогоод, тэрээнээ интервентнүүд ба сагаангвардеецүүдһээ аршалжа абаһан байна.

Амгалан сагай байгуулгын жэлнүүдтэ коммунистическэ парти болбол ороной арадай ахахые дэбжүүлхын түлөө ба арад зоной материальна тэнюун байдалые дээшэлүүлхын түлөө сусаршагүйгөөр тэмсэһэн байгаа. Большевистскэ партиин зүб политика манай оронине түрүү ба хүсэн түгэлдэр социалистическэ держава болгон хубилгаба. Жэл бүри хүн зоной ажабайдал улам улам һайн, культурна ба шанга шадалтай боложо байгаа һэн. Манай орондо империалистическэ тонуулшадай добтолхоор ойртожо байһан аюулые бодомжодоо абажа, большевигүүдэй парти хадаа советскэ хүнүүдые Эхэ оронойгоо оборонно хүсэ шадалые шангадхахын тулада унаһан малгайгаа абангүйгөөр ажаллыт гэжэ уряалдаг байгаа. Ажалшад болбол СССР-эй обороные бүхэжүүлхэ, советскэ гүрэнэй сэрэгэй-экономическа хүсэн шадалые ехэ болгохын хойноһоо хүсэ шадал ба зөөри зэбсэгээ гамнаагүй.

Советскэ Союзда фашистскэ Германиин мэхэтэй муухайгаар добтолһон ябадал манай оронине хүндэ хүшэр шалгалтын үүдэнэ табиба. Манай Эсэгэ орон ниминэ ехэ айшагтай аюулда хэзээшье дайрагдаагүй юм. Немецкэ фашистнууд хадаа советскэ гүрэниие үгы хэхэ, манай газарые буляан абаха, ороной баялигуудые дээрмэдэн тонохо, олон миллион советскэ хүнүүдые хюдэн дууһаха, манай арадые богоолшолхо, хэтэ заяанай гасалан ба зоболондо туляаха зорилго табиһан байха юм. Советскэ гүрэнэй амин үхэл хоёрой тухай, СССР-эй арадуудай амин үхэл хоёрой тухай, Советскэ Союзай арадууд эрхэ сүлөөтэй байха гү, али богоолшолгодо ороходо гү гэһэн тухай хэрэг ябажа байгаа.

Большевигүүдэй партиин дуудалгаар, нүхэр Сталинай уряагаар советскэ ороной бүхы арадууд Эхэ ороноо хамгаалан бодобо. Арад зоной бүхы хүсэн болбол немецко-фашистскэ булимтарагшадые бутасохихо гэһэн нэгэн зорилтые түйлэхэ ябадалда зорюулагдаһан байба. Илалтые дайлан абахын тулада советскэ хүнүүд ямаршье хохидол ба бэрхэшээлнүүдэй урда зуг татаагүй, дайнай бүхы хүндэ хүшэр ба хохидолнуудые зоригтой шангаар тэсэжэ гараа. Эхэ ороноо хамгаалгын алдарта хэрэгтэ героическаар байлдажа ба ажаллажа байгаа. Өөрынгөө Эсэгэ ороной түлөө арад зоной шэн зоригто тэмсэлэй ондоо тиимэ ульгэр жэшээе түүхэ гээшэ мэдэхэгүй байна.

Дайнай түрүүшын үедэ манай арми саг зуурын урагшагүйдэлгэдэ ороһон юм. Дайсан хадаа советскэ территориин нилээд ехэ хубиие эзэмдэжэ шадаһан байба. Түрэл тосхон ба городуудаа орхижо Улаан Армиин сухарихаа баатай болоһон байхада, яахашье аргагүй саг үе бидэндэ болодог байгаа. Энэ хүндэ сагта советскэ арад болбол коммунистическэ парти болон советскэ правительстводо агуу ехэ этигэл найдабари ба бата бэхи дэмжэлгэ үзүүлһэн байха юм. Коммунистическэ парти болбол тэды хүндэ сагта советскэ арадай үзүүлһэн этигэл найдабарииень үндэр ехээр сэгнэдэг ба энэ этигэл найдабарииень хүндэлэн абажа ябадаг байгаа.

Дайсантай хэһэн шэрүүн хатуу байлдаануудта советскэ арад Ленин—Сталинай партиин ударидалга доро илажа гараба. Манай үнэнтэ зүб хэрэг илан мандаба. Немецкэ болоод, мүн японско империалистнууд-булимтарагшад бутасохигдоо. Энээнһээ хойшо манай Эсэгэ орон баруун тээ немецкэ добтолгын ба зүүн тээ японско добтолгын аюулһаа абарагдажа сүлөө болобо гээшэ.

Немецкэ ба японско империалистнуудые илаһанай эсэстэ Советскэ Союз өөрынгөө хилын аюулгүй байдалые батадхаһан, манай ороной арадуудай гүрэнэй ашаг туһые, тэдэнэй национальна бэеэ даанхай байдал, эрхэ сүлөө ба соёл культурые аршалһан байна.

Советскэ арад, Улаан Арми болбол дайнай урда тээхэнэ Советскэ Союзтай нэгэдэһэн Баруун Украиные немецко-фашистскэ богоолшолгоһоо сүлөөлөө. Мүнөө советско-польско хилэ тухай Польшотой хэһэн договороор советскэ Украинын баруун хилэнүүд эсэслэн тодорхойлогдобо. Румынитай хэһэн договороор Хойто Буковина Советскэ Союзай составта оробо. Чехословакитай хэһэн договорой хүсөөр манай гүрэнэй составта Закарпатскэ Украина ороо. Энэ гэһэнһээ хойшо советскэ Украина болбол украинска арадай хэтэ заяанһаа хойшо горьдодог байһан бүхы украинска газар уһые дүүрэн нэгэдүүлээ.

Нэгэн национальна гүрэн боложо хамтаран нэгэдэхэ тухай белорусска арадай хэтэ заяанай һанал бодолнууд бэелбэ. Мүнөө Польшотой хэһэн договороор советскэ Белоруссиин баруун хилэнүүд тодорхойлогдоо. Белоруссуудай һууһан бүхы территоринууд нэгэн советскэ Белоруссида эсэслэн нэгэдүүлэгдэбэ.

Советскэ Молдави болбол молдавска арад зонтой байһан территоринуудые гүйсэд нэгэдүүлбэ.

Прибалтикада советскэ Литва, советскэ Латви, советскэ Эстони немецкэ дарлалтаһаа сүлөөлэгдэбэ.

Литовско арадай үнэн зүб эрилтэ бэелүүлэгдээ: Литваһаа немецүүдэй таһалжа абаһан Клайпедска область гэдэргээ бусаагдаа.

Кёнигсбергын оршон газар Советскэ Союзда нэгэдүүлэгдээ, тиигэжэ мүнөө бидэнэр Балтийска далай дээрэ мүльһэндэ бариг дахагүй һайн порттой болобобди.

Баруун-хойто зүгтэ бидэнэр 1940 оной советско-финскэ договортой зохилдуулан Финляндитай нииилэһэн манай хилые дахин табибабди. Хойто зүгтэ Печенгагай оршондохи территори Советскэ Союзда бусаагдаба. Советскэ Союз мүнөө Финляндиин территори дээрэ Порккала-Уддада уһан-сэрэгэй базатай болобо.

Алас Дурна зүгтэ Урда Сахалин ба Курильска олтирогууд манай орондо бусаагдаа. Энээнһээ хойшо тэдэ газарнууд Советскэ Союзые гадаада далайһаа таһалдаг ба манай Алас Дурна зүгтэ японско добтолго хэхэ база болодог зэбсэг бэшэ, харин гадаада далайтай Советскэ Союзай сэхэ хэлхээ холбоотой байха ба манай оронине японско агрессиһээ хамгаалха база болохо зэбсэг мүн болоно. Маньчжуриин зүүн хубидахи Порт-Артур ба Дальниин районуудта манай гүрэнэй эрхэнүүд дахин бодхоогдобо, энэнь мүн лэ Советскэ Союзай зүүн хилэнүүдэй аюулгүй байдалые бүхэжүүлнэ.

1941—1945 онуудай Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда советскэ арадай түйлаһан илалта болбол Бүхэсоюзна Коммунистическэ (большевигүүдэй) Партиин политикын баясхаланта түйлалта мүн.

Ленин—Сталинай парти болбол манай советскэ социалистическэ гүрэниие бүхэжүүлхэ, тэрээнэй хүсэн шадалые дээшэлүүлхэ гээшые өөрынгөө нангин үүргэ, өөрынгөө эгээл түрүүшын уялга гэжэ хэзээ бүхэндэ тоолодог юм. Советскэ засаг хадаа ороной хүгжэлтэдэ һаад болодог уршаг түбэгүүдые бутасохиһон, манай арадта болон манай армида агуу ехэ шадал оруулһан социалистическэ байгуулалтын илаха ябадалда хүргэһэн байна. Советскэ байгуулалта болбол амгалан сагай байгуулалтын жэлнүүдтэ ороной экономическа ба культурна дэбжэлтые эмхидхэхэ эрхим формо байһан тэды бэшэ, мүн баһа сэрэгэй үедэ дайсанда харюу сохилто үгэхэ ябадалда арад зоной бүхы хүсые элсүүлхэ эрхим һайн формо байһан байба. Манай Советскэ Союзай үнгэржэ гараһан тиимэ шалгалтануудые ондоо ямаршье гүрэн тэсэхэгүй байгаа.

Манай гүрэнэй мүн саашадаашье хабашадалтай ба хүсэн түгэлдэр байхые хэн хүсэнэб, тэрэ хүн коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй блогой кандидадуудай түлөө голосовалха байна.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай жэлнүүдтэ советскэ арадай морально-политическэ нэгэдэл бүхы хүсөөрөө элирэн харагдаба. Советскэ Союзай хүдэлмэришэн анги дайнай үедэ ажалай ёһотой героизм харуулжа, фронтын туһада эршэмтэй шанга хүдэлмэри ябуулһан байха юм. Манай арми буу зэбсэг, һомо хэрэгсэл, хубсаһа хунараар дутагдал үзөөгүй байгаа хадаа, энээндэ, хамагай түрүүн, манай хүдэлмэришэн ангиин габьяа болоно. Колхозуудта эмхидхэгдэһэн советскэ таряашад дайнай үеын оршон байдалда унаһан малгайгаа абангүйгөөр таряалан дээрэ хүдэлмэрилэн, арми ба арад зоноо эдеэ хоолоор хангажа, манай фабриканууд ба заводуудта түүхэй эд үгэжэ байһан байха юм. Советскэ интеллигенци хадаа өөрынгөө зохёохы шанга ажалаар дайсаниие бутасохихо хэрэгтэ сэгнэшэгүй ехэ хэрэг үйлдэһэн, советскэ наука ба техникые, культура ба искусствые гайхамшагта ехэ шэнэ амжалтануудаар ба нээлтэнүүдээр баяжуулһан байна. Улаан Армиин, Уһан-Сэрэгэй Флодой зэргэнүүдтэ, партизанска отрядуудта хүдэлмэришэн, таряашан, интеллигенци болбол Эхэ оронойнгоо түлөө шэн габьяатайгаар туласалдаба. Дайнай жэшээлшэгүй ехэ бэрхэшээлнүүд советскэ арадай дура зориг, һанал сэдьхэл ба нэгэдэлые нугалаагүй, харин үшөө ехээр хатуужуулаа.

Манай арадай хэзээ бүхэндэ нэгэдэмэл ба нягта холбоотой байхые хэн хүсэнэб, тэрэ хүн коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй блогой кандидадуудай түлөө голосовалха байна.

Советскэ гүрэн хадаа арадуудай тэгшэ эрхэ ба хани барисаан дээрэ үндэһэлэн тогтонхой юм. Амгалан байдалай үедэ СССР-эй бүхы национальностьнуудай ажалшад ахадүүгэй холбоотой байжа өөһэдынгөө ажахы ба соёл культурые хүгжүүлжэ байгаа. Һүргэ ехэ аюулай тохёолдоһон сагта Советскэ Союзай бүхы арадууд, ахадүү шэнги, өөһэдынгөө Эхэ түрэл оронине хамгаалхаар бодоһон байна. Ородууд, украинецууд, белоруссууд, азербайджанецууд, грузинууд, армянууд, туркменүүд, узбегүүд, таджигууд, казагууд, киргизүүд, карелнүүд, молдаванууд, литовецууд, латышууд, эстонецууд ба манай агуу ехэ ороной бусад бүхы арадууд советскэ Эхэ ороноо шэн зоригтойгоор хамгаалба. Энээндэнь Советскэ Союзай арадуудай хатуун ба амидархы һайхан советскэ патриотизм, большевигүүдэй партиин хэлбэришэгүйгөөр ябуулжа байһан политикын хүсэн шадал ба амин голынь үзэгдэбэ. Советскэ патриотизм болбол манай ороной бүхы нацанууд ба арад зониие нэгэдэмэл ахадүү бүлэдэ нягтаар нэгэдүүлбэ. Манай ороной арадууд өөһэдынгөө эрхэ сүлөө ба бэеэ даанхай байдалые Советскэ Социалистическэ Республиканудай Союзда нэгэдэн байһан лэ хадаа аршалжа шадаһаниинь бүгэдэндэ элитэ болоо. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайн соо арадуудай хани барисаан улам ехээр бүхэжөө, тэдэнэр өөһэдынгөө аха—ород арадые тойрон улам нягтаар жагсаа.

Советскэ Союзай арадуудай мүн саашадаашье эрхэ сүлөөтэй ба тэгшэ эрхэтэй байхые хэн хүсэнэб, СССР-эй арадуудай хоорондохи хани барисаанай мүн саашадаашье бүхэжэхэ ябадалда хэн эрмэлзэнэб, тэрэ хүн болбол коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй блогой кандидадуудай түлөө голосовалха байна.

Советскэ Союз болбол манай орондо социализмын илаһанай ашаар хаба шадалтай ба хүсэн түгэлдэр держава болоо. Социализмын үндэһэ һуури дээрэ манай ороной хэтэ заяанай экономическа гээгдэл усадхагдаһан юм. Табанжэлнүүдэй онгуудта өөрынгөө үсэд шанга ба шэн зоригто ажалаар советскэ арад түрүү социалистическэ ахахые байгуулаа. Энэнь лэ гитлеровскэ Германида эсэргүү дайнда манай Эхэ оронине абарба. Советскэ гүрэнэй экономико болбол дайсан гүрэнүүдэй экономикодо орходоо сасуулшагүй үлүү ехэ амин голтой байба.

Дайнай үедэ манай Эсэгэ ороной индустри продукци бүтээлгэеэ һараһаа һарада ехэдхэжэ ба Улаан Армияа самолёдууд, танкнууд, үхэр буунууд, һомо хэрэгсэлнүүд ба хүбсаһа хунараар ургажа байһан улам ехэ хэмжээтэйгээр хангажа байһан юм. Мүнөө, дайнай дүүрэһэнэй һүүлээр, манай фабриканууд ба заводууд амгалан сагай продукциие үйлэдбэрилхэ ябадалда шэлжэн оруулагдажа

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта).

БУХЭСОЮЗНА КОММУНИСТИЧЕСКЭ (большевигүүдэй ПАРТИИН ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДЭЙ ХАНДАЛГА

Бүхы һунгагшадта, эрэгтэй эмэгтэй хүдэлмэришэн, эрэгтэй эмэгтэй таряашан, Улаан Армиин ба Уһан-Сэрэгэй Флодой сэрэгшэд, советскэ интеллигенцидэ

(Үргэлжэлэл. Эхининь 1-дэхи нюурта).

байна. Манай ороной үмэнэ ажаүйлэдбэри ба бүхы арадай ажахын хүгжэхэ үргэн арга-боломжонууд нээгдэбэ. Капиталистическэ оронуудта боложо байһан кризисүүд ба үймөөнүүд советскэ орондо гараха аюул үгы байна. Советскэ Союзда кризисүүдшье, хүдэлмэригүйдэлгэшье үгы ба бии болохогүй.

Советскэ арадай урда социалистическэ ажаүйлэдбэри ба транспортые тон түргэнөөр һэргээн бодхоохо ба саашань хүгжүүлхэ зорилго байна. Энэ байһан табан жэл соо орондоо улам ехэ металл, шулуун нүүрһэ, нефть үгэхэ, улам олон станок, паровоз, вагон, автомобиль, тракторнууд ба бусад машинануудые бүтээхын тулада манай хүндэ ажаүйлэдбэриин саашадаа дэбжэхэ ябадалые хангаха шухала. Ороной арадай ажахыда түрүү наука ба техникын бүхы туйлалтануудые хэрэглэн табихын тулада манай ажаүйлэдбэри ба транспорт улам һайн түхеэрэлгэнүүд болон һарин һайн машинануулаар, хүсэ ехэтэ двигательнүүдээр хангагдаха ябадалые туйлаха хэрэгтэй.

Социалистическэ ажаүйлэдбэриин үшөө хэр һалбаран хүгжэхые хэн хүсэнэб, манай социалистическэ ажахын сэрэгэй урдахи хэмжээндээ тон богони болзор соо хүрэхэ ба нилээд үлүү гараха ябадалда хэн эрмэлзэнэб, тэрэ хүн коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй кандидадуудай түлөө голосовалха байна.

Советскэ Союз болбол колхозно байгуулалтын илаһанай ашаар түрүү социалистическэ хүдөө ажалай орон болобо. Колхозно байгуулалтын үндэһэ һуури дээрэ арадай ажахын тон гээгдэнги тала болохо газар элдүүрилгэ шэнэдхэгдэн табигдаһан байна. Амгалан сагай байгуулгын жэлнүүдтэ советскэ гүрэн хэдэн мянгаад машинно-тракторна станцинуудые байгуулаад, колхозууд болбол совхозуудые түрүү машинна техникээр дүүрэн хангаа. Дайнай оршон байдалда колхозно байгуулалта болбол угаа ехэ бүхэ готтой байһанаа харуулаа. Колхозуудай байгаагүй һаань, хүдөө ажалнай дайнай үелэ хуу унажа, арми ба ороноо эдеэ хоолгүйгөөр орхижорхихо байгаа. Һмагтал колхозуудай ашаар манай хүдөө ажал сэрэгэй үеын зорилгонуудые нэрэтэй түрэтэйгөөр дабажа гараа.

Колхозно деревни дайнай үедэ ниилээдгүй ехэ бэрхэшээлнүүдые тэсэжэ гараһан байха юм. Фронтын хэрэгсэлдэ хүдэлжэ гараһан манай ажаүйлэдбэри хадаа хүдөө ажалай эрилгэнүүдые хангаха арга-боломжогүй байгаа. Хүдөө деревнидэ тракторнууд, комбайнууд ба хүдөө ажалай бусад машинанууд үсөөн болоһон байһа. Немецкэ булимтарагшад халаа эзэмдэлгэдэ ороһон районуудтахи хүдөө ажалые һандаргажа хаяһан юм. Хүдөө ажалай бүхы һалбаринуудые гүйсэд шэнэлэн бодхоохо ба саашань хүгжүүлхэ гэһэн зорилго советскэ арадай үмэнэ байна. Мүнөө байгаа табан жэл соо хүдөө деревниие хойшолуулшагүй хэрэгсэлнүүдээр хангаха, хүдөө деревни хадаа улам олон трактор, комбайн ба хүдөө ажалай бусад машинануудые абажа байхынь хойноһоо, машинно-тракторна станцинуудай үргэдэжэ ба бүхэжэжэ байхын хойноһоо, колхозно деревниин электрификацилагдаха хэрэгые урагшань дабшуулхын хойноһоо һанаагаа табижа байха зайлашагүй. Зорилго болбол сэрэгэй урда тээхи тариигын талмайе дахин һэргээхэ ба ехэ болгохо, колхозно таряалангай ургасые ниилээдгүй дээшэлүүлхэ, малай, тоо толгой олошоруулха ба мал ажалай ашаг үгэлгые дээшэлүүлхэ ябадалнуудта байна. Дайн сэрэгэй гаргаһан бэрхэшээлнүүдые богонихон болзор соо колхозно деревниин дабан гараха ябадалые, бүхы колхознигуудай шанга шадалтай ба культурна һуудалтай болохо ябадалые туйлаха хэрэгтэй.

Социалистическэ хүдөө ажалые үшөө ехээр дэбжүүлхые хэн хүсэнэб, манай орон улам ехэ талхатай ба хүдөө ажахын бусад продуктнуудтай байхын тулада, бүхы колхозникуудай шанга шадалтай ба культурна байхын тулада хэн эрмэлзэнэб, тэрэ хүн коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй блогой кандидадуудай түлөө голосовалха байна.

Советскэ гүрэн болбол советскэ арад зон тухай, советскэ хүнүүдэй материальна тэниглэн байдалые һайжаруулха тухай саг үргэлжэ һанаагаа табиха ябадалые өөрынгөө уялга гэжэ тоолодог байгаа. Амгалан байгуулгын жэлнүүдтэ советскэ арадай ажабайдалай материальна ба культурна хэмжээе горьтойхоноор дээшэлүүлхэ ябадал туплагдаһан юм. Дайнай жэлнүүдтэ манай арад ехэхэн хохидолнуудые дабажа гараа. Дайнай хойшолонгууд ба манай ороной олохон районуудые дайсанай һандаргаһан ябадал мүн мүнөөшье өөрыгөө мэдүүлжэ байна. Хүн зоной ажабайдалай условинууд үшөөл бэрхэтэй зандаа байна. Советскэ хүнүүдэй һайнаар ба хангагдангяар ажаһуухынь тулада бага бэшэ хүсэ гаргаха хэрэгтэй болоно.

Зорилго болбол ажалшадай тэнюун байдалые ниилээдгүйгөөр үргэхэ, хүн зондо улам ехэ эдеэ-хоолой зүйлнүүдые ба үргэн хэрэглэлэй товарнуудые советскэ гүрэнэй үгэжэ шадаха, манай городууд ба тосхонуудай болбосон байдалые һайжаруулха, гэр байра, больница болон түрэхэ гэрнүүдые үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, амаралтын гэрнүүд ба санаторинуудай, хүүгэдэй ялинууд ба садуудай, олониитын столовонууд ба бусад байдал һуудалай албан газарнуудай тоое олошоруулха ябадалнуудта байна. Эхэнэрнүүд ба үхибүүд тухай үдэр бүхэндэ анхарха ябадалые шангадхаха, советскэ эхэнэрнүүдэй ажалай ба байдалайнь условинуудые бүри саашадань һайжаруулха, манай ороной бүхы политическэ, ажахын болон культурна ажабайдалда советскэ эхэнэрнүүдые эдибхитэйгээр ба үшөө үлэмжэ үргэнөөр хабаадуулха шухала. Советскэ залуушуулай ажалай ба байдалай условинуудые һайжаруулха тухай саг үргэлжэ анхарал табиха, манай залуушуулай үндэр дээдэ мэргэжэлтэй болохо, эрдэм һургуули, наука ба культурые шудалха ябадалые туйлаха шухала. Улаан Армиһаа табигдаһан сэрэгшүүдые болон Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай инвалидуудые ажалда ба байра байдалда түбхинүүлхэ ябадалые үшөө һайнаар эмхидхэхэ, Эсэгэ оронойнгоо түлөө ами наһаяа үгөһэн советскэ сэрэгшүүдэй гэр бүлые бүгэдэ арадай анхаралаар хүреэлхэ, советскэ арадай амгалан ажал ба аюулгүй байдалые сахижа байһан Улаан Армиин боецүүд болон офицернүүдэй гэр бүлэ тухай саг үргэлжэ анхарха гээшэ манай хойшолуулшагүй зорилго мүн болоно.

Бүхы советскэ хүнүүдэй улам бүри хангагданги ба культурна ажабайдалаар һуухаень хэн хүсэнэб, манай советскэ арадай материальна тэнюун байдалые үргэхэ тээшэ хэн эрмэлзэнэб, тэрэ хүн коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй блогой кандидадуудай түлөө голосовалха байна.

Советскэ засагай он жэлнүүдтэ манай орон болбол түрүү культуратай орон болобо. Дайнай урда тээ СССР-эй арадуудай соёл культура ехэхэн амжалтануудые туйлаһан юм. Һургуулинууд ба вузуудай, театрнууд ба кинонуудай, клубууд ба библиотекэнүүдэй тоонууд таһаралтагүйгөөр ургажа байгаа һэн. Советскэ засагай он жэлнүүдтэ олон миллион хүдэлмэришэн, таряашан ба тэдэнэрэй үхибүүд дээдэ ба дунда һургуулитай боложо, интеллигентнэ ажалай хүдэлмэрилэгшэд болонхой. Дайнай үедэ культурын хэрэглэлдэ хэхэ гаргашануудые яаха аргагүй хизаарлаха, арадай эрдэм һургаалда улам бага зөөри гаргашалха ушартай болоо һэн. Эзэмдэлгэдэ дайрагдаһан районуудтахи тон олон һургуулинууд, культурна ба научна албан газарнуудые һандаргаһан ба тоноһон немецко-фашистска эзэмдэгшэд соёл культурын ба арадай эрдэм һургаалай хэрэгтэ ехэхэн хохидол хэбэ.

Зорилго болбол эхин ба дунда һургуулинуудые, дээдэ һуралсалай заведенинүүдые, арадай библиотекэнүүд, театрнууд болон кинонуудые гүйсэд һэргээн бодхоохо ба ниилээдгүйгөөр үргэдхэхэ, советскэ культура ба искусствые саашань хүгжүүлэн һайбаруулха хэрэгые туйлаха ябадалда байна. Советскэ наукын саашанхи хүгжэлгэ тухай анхаралаа табиха, наукын хүнүүдые али болохоор дэмжэхэ, арад олоной дунда научна һургаалнуудые үргэнөөр тарааха, научна ба техническэ кадрнуудые бэлэдхэхэ хэрэгые саашань үргэдхэхэ ба һайжаруулха ябадалые туйлаха. Советскэ наука ба техникэ болбол урагшаа таһалгаряагүй дэбжэхэ ба дэлхэйн наука болон техникын түрүүшын зэргэнүүдтэ ябаха ёһотой.

Манай орондо культура, наука ба искусствын хүгжэлтэдэ саашанхи түргэн амжалтануудые хэн хүсэнэб, советскэ хүнүүдэй урган гаража байгаа үедэ һайн эрдэм һургуули олгохые хэн эрмэлзэнэб, тэрэ хүн коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй блогой кандидадуудай түлөө голосовалха байна.

Дайнай үедэ немецко-фашистска булимтарагшад манай орондо хүндэ хүшэр шархануудые хээ, советскэ арадта бага бэшэ гашуудал ба хохидол ушаруулаа. Немецкэ бузар булайнууд манай городууд ба тосхонуудые галдаһан ба үгы хэһэн байна, манай ажаүйлэдбэриин предприятинууд, транспорт, колхозууд, совхозууд болон машинно-тракторна станцинуудые һандаргаһан ба тонон дээрмэдэһэн байна. Советскэ арад болбол немецкэ эзэмдэлгэһээ сүлөөлэгдэһэн районуудта ажахые һэргээн бодхоохо хүдэлмэридэ эхилжэ оробо. Гэбэшье фашистска һүрэг тонуулшадай добтолгоһоо хохидоһон зондо ажабайдалайнь нормальна условинуудые байгуулха ябадалда һмагтал түрүүшын алхамууд хэгдээд байна. Манай орондо фашистска бузар золигуудай хэһэн шархануудые эдэгээхын тулада манай арад зон үшөө ехэ ажал ба эршэ хүсэ гаргаха ёһотой. Дайсанай һандаргаһан фабриканууд, заводууд, электростанцинууд, шахтанууд, руднигууд, түмэр замуудые, колхозууд, машинно-тракторна станцинууд болон совхозуудай ажахые гүйсэд һэргээн бодхоохо, немецкэ эзэмдэлгэһээ хохидоһон бүхы ажалшадые һуудал байдалаар хангахын тулада шэнэ шэнэ гэр байрануудые заһаха ба шэнээр бариха гэһэн зорилго советскэ арадай үмэнэ байна.

Немецкэ эзэмдэлгэһээ сүлөөлэгдэһэн районуудта дайсанай һандаргаһан ажахые улам түргэнөөр һэргээн бодхоохо ба хүн зондо ажабайдалай нормальна условинуудые байгуулхые хэн хүсэнэб, дайнай ушаруулһан шархануудтон богонихон болзор соо эдэгээгдэхынь хойноһоо хэн эрмэлзэнэб, тэрэ хүн коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй блогой кандидадуудай түлөө голосовалха байна.

Советскэ Союз болбол өөрынгөө түүхэтэ хүгжэлтын шэнэ үедэ оробо. Советскэ арадай амгалан тайбан зохёохы ажал ба тэрээнэй аюулгүй байдалые манай алдарта Улаан Арми хамгаалжа байна. Большевигүүдэй партяар хүтэлбэрилүүлдэг Улаан Арми болбол дайнай ябаса соо өөрынгөө хүсэн шадалаар ба дайлалдаха шадабаряар дайсаниие булижа гараа. Советскэ сэрэгшүүд Эхэ оронойнгоо түлөө тулалдаануудта геройство ба зүрхэтэй зориг харуулба. Советскэ ябган сэрэг, артиллери, авиаци, танкова сэрэгүүд, уһан-сэрэгэй флот, СССР-эй бүхы зэбсэгтэ хүсэнүүд Эхэ оронойнгоо урдахи өөһэдыгөө үүргые нэрэгэй түрэтэйгөөр гүйсэдхэһэн байха юм. Советскэ арад болбол өөрынгөө армида сүм найдажа шадаха байна. Коммунистическэ парти болбол советскэ гүрэнэй зэбсэгтэ хүсэнүүдые саашадань бүхэжүүлхын түлөө энээнһээ хойшошье мүн лэ сусаршагүйгөөр тэмсэхэ байха.

Манай Эсэгэ ороной хилэнүүд дайсанда ойроо хүртэшэгүй байхые хэн хүсэнэб, манай Эхэ ороной үнэн хамгаалагшад болохо манай Улаан Армиие ба Уһан-Сэрэгэй Флодые мүн саашадань бүхэжүүлхые хэн эрмэлзэнэб, тэрэ хүн коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй блогой кандидадуудай түлөө голосовалха байна.

Советскэ буу зэбсэгэй илалта, мүн баһа советскэ гүрэнэй хатуугаар ба хэлбэришэгүйгөөр ябуулжа байгаа арадуудай хоорондохи эб найрамдал ба хани барисаанай политика болбол Советскэ Союзай уласхоорондын хүндэ ямбые ехэ болгоо, уласхоорондын бүхы хэрэгүүдэй шиидхэлгэдэ СССР-эй үүргэ бэеые дээрэ үргөө. Советскэ гүрэн болбол дайниие шүүжэ абаа, СССР-эй арадуудай гүрэнэй ашаг туһые аршалжа шадаа. Тиигэбэшье дайниие шүүжэ абаха гээшэ ерээдүй сагай бага бэхи эб найрамдал ба найдабаритай аюулгүй байдалые хангаһан ушар бэшэ юм. Эб найрамдал ба аюулгүй байдалай тэниглэн һуудалые советскэ арадай ба эб найрамдалда дуратай бүхы арадуудай ашаглан хэрэглэжэ байхынь тулада, бидэнэрэй туйлаһан энэ илалтые батадхан абаха гээшэ зайлашагүй. Арадуудай хоорондо хэрүүл арсалдаа ба дайсан харша ябадалые дэлгэрүүлхые һэдэдэг реакционно хүсэнүүд дэлхэй дээрэ үшөө бии гэжэ мартаха ёһогүй.

Зорилго болбол СССР-эй арадуудай аюулгүй байдалые саашадань бүхэжүүлхэ ябадалда байна. Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнда советскэ арадай дайлалтануудые һэрэмжэтэйгээр сахиха, Советскэ Союзай ашаг туһые хатуугаар аршалха зайлашагүй. Бусад оронуудай демократическа хүсэнүүдтэй хамтаржа эб найрамдалда дуратай державануудай хамтын барисаае бүхэжүүлхын түлөө, фашизмын бүт... уг үндэһэнүүдые уудалан хаяхын түлөө, ерээдүйн сагта ямар бүхы агрессиие урид... шалан сарахын түлөө тэмсэхэ зайлашагүй.

Манай хүнүүдэй шуһаар олдоһон агуу... ехэ илалта бүхөөр батадхагдаһай гэжэ хэн хүсэнэб, СССР-эй арадуудай аюулгүй байдалые хангаха ябадалда хэн эрмэлзэнэб, СССР-эй арадуудай гүрэнэй ашаг туһые ба... бүхы дэлхэй дээрэхи эб найрамдалай хэрэгые хойно хойноһоонь аршалжа байгаа советскэ гадаадын политикые хэн дэмжэнэб, тэрэ хүн коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй блогой кандидадуудай түлөө голосовалха байна.

Ленин—Сталинай парти болбол амгалан байгуулгын үедэшье, мүн дайнай жэлнүүдтэшье советскэ арадай ударидаха хүсэн мүн байгаа. Манай арад хадаа коммунистическэ партиин, парти болон арадай агуу ехэ вождь нүхэр Сталинай хүтэлһэн замаар хэлбэришэгүй ябаһан байна. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үдэрнүүдтэ нүхэр Сталин түрүүтэй парти болбол фашистска булимтарагшадта эсэргүү бүгэдэ арадай тэмсэлые зоригжуулагша ба эмхидхэгшэ мүн байгаа. Дайнай үе соо коммунистическэ парти болбол арад зонтой улам ехэ түрэл хани болоо, үргэн олон ажалшадтай улам нягта холбоотой болоо. Ами бэеэ хайрлангүйгөөр Эхэ орондоо алба хэһэнэ большевигүүдэй парти халаа советскэ арадай дуран сэдьхэл ба этигэл найдабариие оложо абаа. Коммунистнуудай парти халаа манай арадай үзүүлһэн ба үзүүлжэ байгаа этигэл найдабаряар омгорходог ба тэрээниие хүндэлэн сэгнэдэг байна. Ленин—Сталинай парти болбол мүн хойшодоошье советскэ арадай этигэл найдабариие хүлеэжэ байна.

Бүхэсоюзна Коммунистическэ (большевигүүдэй) Партиин Центральна Комитет болбол манай Эхэ ороной саашалаа сэсэглэн һалбархын түлөө, манай орон дотор коммунизмын гүйсэд илахын түлөө тэмсэдэ большевистскэ партиие тойрон, Советскэ Союзай арадуудай вождь нүхэр Сталиниие тойрон СССР-эй Верховно Советэй һунгалтада улам нягтаа жагсахые бүхы эрэгтэй эмэгтэй хүдэлмэришэн ба эрэгтэй эмэгтэй таряашан, Улаан Армиин ба Уһан-Сэрэгэй Флодой сэрэгшүүд, советскэ интеллигенци, бүхы һунгагшадые уряална.

Бүхэсоюзна Коммунистическэ (большевигүүдэй) Партиин Центральна Комитет болбол депутадуудта дэбжүүлэгдэһэн партийнабэшэ кандидадуудай түлөө, коммунистнууд-кандидадуудай түлөө голосовалһан шэнгеэр мүн тиимэ нэгэн һанаатаар голосовалхые бүхы коммунистнуудые уряална. Большевигүүдэй парти болбол партийнабэшэ һунгагшад халаа депутадуудта дэбжүүлэгдэһэн коммунистнууд-кандидадуудай түлөө, мүн партийнабэшэ кандидадуудай түлөө голосовалһан шэнгеэр, голосовалха гэжэ һанаха байна.

Нүхэд һунгагшад! Коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй блогой кандидадуудай түлөө голосовалагты!

Бүхэсоюзна Коммунистическэ (большевигүүдэй) Партиин Центральна Комитет болбол 1946 оной февралиин 10-да һунгуулиин урнануудта бултаараа, нэгэ хүн шэнгеэр, ерэхые һунгагшадые уряална. СССР-эй Верховно Советтэ депутадуудые һунгаха хүндэтэ эрхээ хэрэглээгүй нэгэшье һунгагша байха ёһогүй.

1946 оной февралиин 10-ай үдэр болбол Советскэ Союзай ажалшадай бүгэдэ-арадай һайндэр, Ленин—Сталинай партиие тойрожо, тэдэнэрэй нэгэдэһэн ба нягтаран жагсаһаниие харуулһан үдэр болохо ёһотой.

БАРАНДАА ҺУНГАЛТАДА!

Манай агууехэ Эхэ орон—Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союз мандаха болтогой!

Советскэ арад мандаха болтогой!

Советскэ засаг мандаха болтогой!

Манай ороной арадуудай хани барисаан мандаха болтогой!

СССР-эй Верховно Советтэ хэгдэхэ байһан һунгалта дээрэ коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй блок мандаха болтогой!

Бүхэсоюзна Коммунистическэ (большевигүүдэй) Парти—Ленин—Сталинай Парти мандаха болтогой!

Советскэ арадай вождь—агууехэ Сталин мандаха болтогой!

БҮХЭСОЮЗНА КОММУНИСТИЧЕСКЭ (большевигүүдэй) ПАРТИИН ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕТ.

ЛИТЕРАТУРНА ХУУДАҺАН

„Манай хүнүүдэй элбэгээр адхаһан шуһан зүгөөр хооһон ошоогүй, ашаяа үгэһыень мэдэхэдэ аятай һайхан ба баясхалантай байна“ (И. Сталин)

ГЕНЕРАЛ ПАНФИЛОВТА

Бууралтагүй һолонгын
  Дүгы тагаһан оролойнгоо
Буурал эсэгэнэрэй
  Жаргаһан нютагуудта,
Ашата хүбүүнэй
  Дүүлэн бардам зүрхэнһөө
Ахи түрүүнһөө
  Дуудааш, алдарта Панфилов!
Эли бага иүүлан
  Дэлэ суурия зэдэлһэн,
Хүлын-хабар,
  Түрэл дуудаа дэлхэйдэш,
Хэлдэгүй ёрото,
  Ухалай эзэдүүд добтолоод,
Хэдэр түлэгтөө
  Мордоош, манай Панфилов.
Ахи хүдэлмэриин
  Ундэмөөр дүүрэн колхоздоо
Арбай тарияа
  Хураха гэжэ гарлагүй,
Ахэ дүү түрэл
  Ашын инаг гвардеецүүдээрээ,
Арьяатан харатайе
  Хүдэхэйн түлөө мордоолши!
Ганса асарһан
  Ухалай хара эрлигүүдэй,
Ундэргүй хосол хын
  Эли һуурал табилсааш!
Далан харалтадай
  Булин бурлаг харгыда,
Набтардашагүй хатуу
  Эрид хана бодхоогоош.
Хорин найман
  Шэмэ үйлэн хатуу гвардеецүүдэй
Нэшор һахан
  Дэралаад хана бодхоогоош.
Харалэ суүхарнха
  Хаарлие огто мэдэхэгүй,
Гэжэ танкнуудай
  Нэлэрхэгүй зориг шэрээгээш.!
Элгэ нүхэдэй нөө
  Үниһэ баатар сэдьхэлнүүдтэ,
Өөрингөө нугаршагүй
  Арсалан шадал залагааш!
Халуун зүрхэнүүдэнь
  Сохилон сатта унтархагүйш
Хизаара нангин
  Галдула бадараагааш.
Арадтуулай үрта
  Зүрхэн дундаһаа сорьёоһон
Ахар затинг ий
  Номехэ тэрэхэ ни табсанда,
Арбан сабэн дээрэ
  Ираһинаа мэдээд унаашьшни,
Арад зондо
  Ну зэр тэнт й уйдхар бэ!?
Харин автолдтай
  Ябадан шэлг, Панфилоз,
Ганц даан соо
  Гэсэ бэшэ илалсааш.
Агуу дүл тэ
  Сталинградһаа эзэлээд,
Баруун Берлиниие
  Һүтэ шуургаар абалгааш!
Алтан Парадта
  Омог аһалаг иадай шарайдэ,
Илангаа шарайетнай
  Таняал түрэл арадтай.
Ардан сьюдһаа
  Одото тэнгэдиин тугархада,
Алдарта нэрьент ай
  Дурлаад вождь гаамнай!

Ч. ЦЫДЕНДАМБАЕВ

Геройнуудта мүнхэ алдар!

Маньчжуриин столица гэгдэһэн Чаньчунь городой гол дунда байгаа нэгэн ехэ түхэреэн гоё талмай...

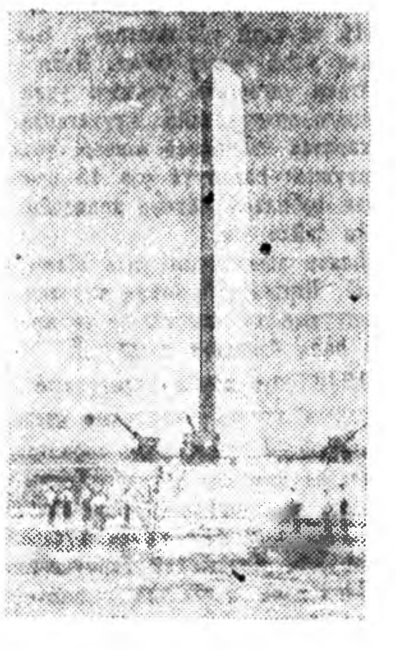
Энэ талмай болбол мүнөө Улаан Армиин нэрээр алдаршаа. Японско империалистнуудтай хэһэн байлдаануудта Советскэ Союзай илалтын түлөө ами бэеэ үгэһэн герой-летчигуудай нэрэ алдарые мүнхэлэн байгуулагдаһан памятник эндэ, талмайн дунда бии. Мартагдашагүй алдараар бурхеэгдэһэн энэ памятник хадаа агууехэ түүхэтэй ба һүрэтэйшье байна. Нюур талынь гранит шулуунда ингэжэ бэшээтэй: «Манай Эхэ ороной эрхэ сүлөө ба бэеэ даанхай байхын түлөө байлдаануудта ами бэеэ үгэһэн геройнууд хэтэ мүнхэдөө алдаршаг!». Гранилай хоёр хажуу ханаарынь тэбхэрнүүд мраморнууд дээгүүр ами бэеэ үгэһэн летчигууд-бомбардировшигууд — майор Гаврилов, капитанууд Черноусов ба Миронов, ахалагша лейтенантнууд Захаров ба Романенко, лейтенант Николаев, техник-лейтенантнууд Дубровский ба Гиликов, млашда лейтенантнууд Клинков, Батыров, Ильин, Сакатеев, Юрченко ба Яковлев, старшинанууд Петушков, Веселов ба Чернышков, ахалагша сержантнууд Лаптев, Корсунов ба Копшев, сержантнууд Карасев, Плотников ба Вонохов гэгшэдэй нэрэнүүд һиилэн бэшэгдэнхэй. Эдэ хорин гурбан геройнуудай нэрэнүүд хэзээдэшье мартагдахагүй мүнхэ болон алдаршаа юм.

Памятник болбол шагабаритай үрин гараар бүтээгдэһэн байна. Тэрэнэй тон оройдонь хоёр мотортой самолёдой дүрсэ аяар холые зүглэн ниидэшхээ байһан юумэндэл һүртэйгөөр үзэгдэнэ. Памятнигай нюур таладанъ Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай орден, Советскэ Союзай герб, гадна памятнигай ара талдань—самолет, тэрэнние хүреэлүүлэн хэгдэһэн веногой дүрсэнүүд, эдэнэй доогуурынь һиилэжэ бэшэһэн иимэ үгэнүүд харагдана: **«Манай Эхэ ороной эрхэ сүлөө ба бэеэ даанхай байхын түлөө байлдаануудта эрэлхэг зорилготойгоор тэмсэжэ, ами бэеэ үгэһэн лётчигууд-забайкалецууд эндэ хадагалагданхай.**

ЗАБАЙКАЛЬСКА ФРОНТ. Август 1945 он г. Чаньчунь.

Бэшэгдэмэл үгэнүүд болон орден, самолетуудай дүрсэнүүд алталагдамал. Памятнигай үндэрынь гушан метр.

Ноябриин 7-до, Агууехэ Октябрьска Социалистическэ революциин 28-дахи ойн үдэр, энэ талмай ба памятник болбол улаан тугуул, уряа лозунгнууд болон агууехэ Генералиссимус нүхэр Сталинай ба бэшэ бэшэ вождьнорой портредүүдээр шэмэглэн гоёгдоо һэн. Тэрэ үдэр Улаан Армиин хэдэн олон сэрэгшэд, городой һуурия зонууд манай түрэлхи Эхэ ороной зол жаргалай түлөө ами бэеэ үгэһэн үнэн хүбүүдэй алдар габьяата

нэрые мүнхэжүүлхын тула энэ талмайда суглараа һэн. Тэдэнэр, памятнигые тойрон нягта жагсаалаар зогсожо байгаа. Часын стрелкын 11-дэ дүтэлжэ байхада энэ алдарта памятнигые нээлгэндэ зорюулһан митинг эхилээ һэн. Сэсэг набшаһаар бурхеэгдэһэн, улаан бүдөөр бүреэтэй трибуна дээрэ, ноябриин һалхинда далбалзан хиидэжэ байһан улаан тугуул доогуур Эхэ ороноо аршалан байлдажа, булимтарагшадые буга сохиж агууехэ илалта асараана баатар сэрэгүүдые ударидан жолоодоһон маршалнууд, генералнууд болон хэдэн олон офицернүүд суглараа. Тэдэнэй дунда манай союзник болон Хитад республикын ударидагшад ерэлсээ.

Митингые авиациин Маршал А. Худяков нээһэн байна. Маршалай үгэ хэлэжэ дүүргэхэлээр памятнигые халхалһан улаан бүд абтана. Энэ үедэ Советскэ Союзай гимные татаһан оркестрын хүгжэмэй аялга сэдьхэл хүдэлгөмөөр агаарые сууряатуулна.

Һүүлээрынь Советскэ Союзай Маршал ба Герой Р. Я. Малиновский микрофондо дүтэлжэ, үгэ хэлээ:

—Советскэ Союзай арад зондо хэзээшье мартагдахагүй баатар ябадал гаргажа, үнэтэ хэрэг бүтээһэн геройлетчигуудайнгаа нэрэ алдарые мүнхэжүүлхэ гэжэ эндэ, Эхэ оронойнгоо газарһаа аяар холо, бидэнэр сугларааб ди.

Мүнөөдэр, манай ороной бүхы арадуудай социалистическэ гүрэнэй түрэһэн үдэрые тэмдэглэжэ байхадань бидэнэр өөрынгөө Эхэ орон, өөрынгөө арадай түлөө ами бэеэ үгэһэн ородой сэрэгшэд-баатарнуудта һүүлшынгээ уялтые үгэхэеэ эндэ ерээбди...

Маршал болбол эдэ үгэнүүдээр дүүргэе.

—Агаарай солдадуудта, манай Сталинска гайхамшагта соколнуудта—өөрынгөө Эхэ ороной патриодуудта—мүнхэ алдар!

Һүүлээрынь летчигууд-забайкалецуудай зүгһөө майор Гирко үгэ хэлээ:

—Бидэнэрэй мүнөөдэр хажуудань сугларжад байһан памятник болбол бидэндэ, Эхэ ороноо ямараар дурлахын символ болохо үлэхэ байна. Хүндэтэ нүхэдүүд аалихан нойроор унтыт даа...

Энэ үедэ Советскэ Союзай гимнын уран мелоди дахин талмай дүүрэн хангинана. Артиллеристнүүдэй салют-мэндэ нэерэнэ. Олон үнгын ракетэнүүд огторгойдо дэгдэжэ, тэдэнэй улаан ягаан, шара ногоон үнгэтэй галнууд агаарые гоёон сасарна.

Веногуудые бариһан түлөөлэгшэд памятник хулар ошонод. Тон түрүүлэн Советскэ Союзай Маршал, хоёр дахин Советскэ Союзай Герой А. М. Василевскиин зүгһөө венок табигдана. Удаадуулан Забайкальска фронтын сэрэгэй советэй зүгһөө, агаарай армиие командалагшын зүгһөө, пограничнигуудай зүгһөө, Хитад республикын правительствын зүгһөө, Чанчунь городой хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө, городой хитад, корей, ород, армян болон бусад һуурин зоной зүгһөө веногуудые табиһан байна.

Веногуудые табижа дүүргэһэнэй хойно гарнизоной частьнуудай парад эхилээ. Герой-летчигуудай дайшалхы нүхэд болохо сэрэгшэд-забайкалецууд жэгдэ дорюун алхадалаар ябажа үнгэрнэ. Энээхэн минутын үедэ хузааргүй үндэр сэгээн огторгойдо самоледууд харагдажа талмай дээгүүр шуурган түргэнөөр зураганалдан ниидэжэ ерээд, гэнтэ сэхэ өөдөө шуумайлдан гараһаар агаарта ниидэлгын дээдэ шатын эрдэм харуулна. Эдэнэр болбол өөһэдынгөө геройнуудта баһал һүүлшынгээ уялгануудые үгөө гээшэл!

Парадай дүүрэмсээр, советскэ арад зониие, тэрэнэй баатар Улаан Армиие магтан сууряһан удхатай плакат ба уряа лозунгнуудые толгой дээрээ бариһан городой һууриин зоной колоннонууд памятнигай хажуугаар үнгэрнэ...

Ингэжэ бидэнэр, мүнхэрһэн бухэ нойроор унтажа байгаа тэдэ герой нүхэдһөө хахасаа бэлэйбди. Теэд, тэдэнэй хэһэн баатар габьяата хэрэгүүд мүнхэл, тэдэнэй танил дүтэ нэрэнүүд баһал мүнхэ. Тэдэнэр хаанашье, хэзээшье мүнхэ байхал! Геройнуудта мүнхэ алдар!

Японско булимтарагшадтай хэһэн дайн байдалнуудта эрэлхэг зоригтойгоор тэмсэн наһа бараһан советскэ сэрэгшэдтэ зорюулһан памятнигууд тэрэ үдэр, ноябриин 7-до, Маньчжуриин городууд—Харбин, Мукден, Хайлар, Маньчжур, Солунь болон бусадта бодхоогдон нээгдэһэн байна.

Арсалан ЖАМБАЛОН.

г. Чаньчунь.

БИБЛИОГРАФИ

Бурят хасагуудай героизм

Ород-японой 1904—1905 онуудай дайн хабаадалсагшадай хэлэһэнһээ [...] Р. Ф. Тугутовай бэшэһэн тэмдэглэлнүүд «Бурят-Монгол Үнэн» газетэдэ [...]һэн байна.

1904—1905 онуудай ород-японой дайнай үедэхи фронтнууд дээрэ бурят хасагууд хабаадалсаһан ба мүн нилээд [...] шадабари зориг, шэн габьяа харуулһан байна. Тэдэнэр хаанта засагай [...] байлалые шуһа мяхаараа хамгаалаа [...], харин өөрынгөө Эсэгэ ороной түлөө тэмсэһэн байна.

Тэдэнэй нилээд олонниинь түрэл газар [...] эрхэ сүлөөгэй түлөө үедэ [...] дайнуудта эрын хатуу зориг гаргажа, өөһэдынгөө ами наһые үгэжэ, баатар сэрэгшын мүнхэ алдар олоһон [...].

«Японтон үг заяанаймнай шунахай [...] юм»,—гэжэ тэрэ дайнда хабаадалсаһан Гомбо Батуев 40 жэлэй саана [...] тулалдаануудай тухай хэлэнэ.

«Тэрэ үедэ манай эрдэм шадабари, [...] техникэ зэбсэг гээшэ мүнөөнэйхидэ орходоо жэшээлшэгүй һула байһан [...] буланда эли. Хэды тиимэшье ород сэрэгүүдтэй хамта ябаһан бурят [...] японтоной хомхой хобдогуудые сохижог байгаа.

«Би өөрөө тагнуулша ябаһан хүнби,— [...] Гомбо Батуев өөрынгөө дайшалхы [...] тухайда хөөрэнэ.—Нэгэтэ [...] гаран солдатуудые абажа, 2 хоногой [...] японтоной сэрэгэйхидэй [...] байһыень алаглабабди. Хэрэгтэй [...] юумэнүүдые сэрэгэй карта дээрэ [...] өөрын нэгэ солдадаар штаб [...] байгааб».

[...] тэрэ үбгэрөө. Японско империализм [...] болоһон 1915 оной [...] Гомбо Батуев гартаа [...] шадаашагүй һаа, ар[...] ажал хүдэлмэри хэжэ дайсадые сохилсоһон байна.

—Манай советскэ нангин ороной шэн зоригто хүбүүд, японой агрессорнүүдые узуур үндэһөөрынь үгы хэжэ, арад зондоо эрхэ жаргал алдар солые асаржа бусагты. 40 жэлэй саана тэдэнэрые бидэнэрэй сохиһонһоо хэды дахин шадабари мэргэжэлтэйгээр, хэды дахин хүндэ гартаһаар сохижо бусагты, — гэжэ дайнда мордогшо залуу хүбүүдтээ юрөөл һургаал хэлэжэ, һайхан захяа үгэжэ тэдэнэр гээгдэһэн байхал.

Арад зондо тон һонирхолтой ба политическэ шухала удхашанартай энэ номые Бурят-Монголой гүрэнэй хэблэл 1945 он соо бурят-монгол хэлэн дээрэ хэблэжэ гаргаа. Энэ халаа саг соогоо хэгдэһэн ба ханамжатай наринаар найруулан таарулагдаһан ном болоно.

Мүн тэрэшэлэн Зэдын аймагай «Заветы Ильича» колхозой член П. Гордоновой хөөрэһэн үгэ эндэ бии. Тэрэ хүн мүнөө жара гаран наһатай.

1902 ондо солдадта татагдажа, Кяхта, Дээдэ-Үдэ ба бусад гарзануудаар ябажа сэрэгэй һургуули хээд, 1902 оной һүүл багта Кяхтаһаа эмээл морёор Дээдэ-Үдэ ябуулагдаһан юм. Тиигэжэ эндэ ерэмсээрынь моритойнь вагондо һуулгажа Порт-Артурай тэндэ абаашаад, тэндэ эмхидхэгдэһэн Верхнеудинска полкдо оруулһан байгаа ха.

Тэрэ болбол 1904 оной эхеэр, тэндэ ябаа генерал Мишенский гэгшын отрядта орожо дайлалдаһан байна. Мүн хаанта Россиин техникын ахир муу байһан тухай ба солдадуудай энээндэ тогтонгүй айхабтар арюун үндэр шэн габьяа харуулдаг байһан тухай хэлэнэ.

«Намтай иимэ ушар тохёолдоһон юм,—гэжэ Ц. Гордонов хөөрэнэ,—мүн өө манай хүршэ болохо Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой член Л. Д. Коверин гэгшэ тиигэ хэдэ ахалагша уряадингай ябатараа шархатаад байлдаанай болохо байһан газарта унаһан байба. Бидэнэр тэрэнние Улаан хэрээһэндэ дары түргэн абаашажа, эмшэлгын туһа үзүүлээ бэлэйбди. Дайнай үедэ командираа абарха аршалха гээшэ алдар солын хэрэг мүн. Һаяхан үнгэрһэн дайнуудайшье фронт дээрэ советскэ сэрэгшэд сэрэгэй түүхэдэ үзэглөө дуулдаагүй героическа хэрэгүүдые бэелүүлжэ гараһыень дуулахадаа сэдьхэлээ баясан һууна б».

Тэдэнэр, ород-японой дайнда хабаадалсаһан хасагууд, мүнөө Японитой болоһон дайнай үедэ, тиихэ сагайхидал адли залуу байгаахаяа яагааб гэжэ халаглажа һуулаг байна.

Хаанта засагай сэрэгэй ударидагшадай түхи мохооһоо шалтагаалжа ород ба бурят хасагуудай зэргэдэ ябаа эрхим сэрэгшэдэй элбэг ехэ шуһанай ехээр адхаржа байһые тэдэнэр һанана.

Колхоз нютагуудтаа ажал хүдэлмэри хэжэ ябаһан урдын бурят хасагууд-колхозниигууд доро дороо ингэжэ һанана: «Манай хүнүүдэй урдань адхаһан шуһан хии талаар ошоогүй. Тэдэнэрэй арюун нангин ами бэеэ үгэһэн тэрэ ехэ хэрэг мүнөө илажа гараа»,—гэжэ тэдэнэр сэдьхэл зүрхөө урмашуулан омгорхожо ябанад.

Кударын аймагай «Баян Булаг» колхозой член нүхэр Дулмажап Лумбунов мүн лэ тэрэ дайнай үедэ тагнуулша ябажа нилээд һайн үльгэр жэшээ харуулһан байна.

Энэ хүн залуу ябахадаа ород-немецкэ дайнда ябалсаһан, мүн совет ороной һаяхан тогтоһон тэрэ үедэ хорото муухайгаар хандаһан шунахай японецуудые даралсаһан хасаг үгтай байгаа.

—Би эндэһээ баруулжа Бобруйск хүртэр, зүүн тээшээ—Владивосток хүртэр ябажа үзэһэн байнаб. Ингэжэ ябажа ябахадаа хаанта Россиин ядын шэнээн ехэ газар дайла гандажа хатажа байнаб гэжэ һанадаг бэлэйб,—гэжэ тэрэ хөөрэнэ.—Теэд мүнөө тэрэ газар дээрэ ямар тоолошогүй олон колхоз, совхозууд, фабрика заводууд тэндээ юм гэжэ хүн бүхэн мэдэхэ болоо. Ингэжэ тэрэ үбгэн-колхозник хамта ажалда ябаһан нүхэдтөө һонирхуулан ойлгуулжа ябадаг.

Д. Лумбунов гэгшын 1913 ондо 13 һарын һургуули хээд байтар баруун зүгтэ дайн эхилһэн байна. Уданшьегүй фронт ошоһон хоёрдохи Верхнеудинска полктой нүхэр Лумбунов ябалсаба.

—Манай сэрэг Бобруйск дээрэ ошоод, харин дайсантай хатуу шангаар тулалдажа эхилээ,—гэжэ тэрэ мүнөө дурасхаал болгон һанана.

«Нэгэтэ штабай документнүүдтэй немецкэ офицерые барижа тушаахадамни офицернүүднай ехээр баясхалан хүргэһэн юм. Һүүлээрынь баһа хоёр офицерые амидыгаар асарһан байгааб. Тэрээнһээ гадна олон тагнуулшадые хюдаһан хүм. Харин дайсантай шадабаритай һайнаар тэмсэһэнэйнгээ түлөө нэгэ георгиевско хэрээһэ болон «Эрэлхэг зоригой түлөө» медаляар шагнагдаһан байгааб»,—гэжэ Лумбунов хөөрэнэ.

«Энэ бурят хасаг Лумбунов Эсэгэ ороноо һайнаар хамгаалһачайнгаа түлөө тэрэ үедэ шагнала хүртэһэн ябадалынь хадаа уряа болоһон дайнуудта бурят хасагуудай хэн зэргэ урагшатай шударга байлалдадаг байһанай бодото гэршэ болохо үгэнэ.

«Өөһэдынгөө үг гарбалнуудай алдар нэрээр омгорхожо болохоһоо байтагай, харин омгорхохо ёһотойшье байнабди. Тэрээнээ хүндэлхэгүй гээшэ ехэл эшхэбтэр муу ябадал мүн»,—гэһэн ородой агууехэ поэт А. С. Пушкинай хэлэһэн үгэ энэ дэбтэрэй эхиндэ тон удхатайгаар табигдаһан байна.

Бурят хасагуудай хөөрэһые бэшэжэ абаһан нүхэр Р. Тугутов тон һайн хэрэгэй эхин үүсхэл гаргаа гээшэ. Ород-немецкэ болон ород-японско дайнуудта хабаадалсаһан бурят хасагууд мүнөө хүдөө колхозууд ба нютагуудаар үсөөн бэшэ ябадаг. Тэдэнэрэй дайнай ябадал тухай бэшэжэ абаха ба тэрэнние түүхэтэ литературада хэрэглэхэ болон юрэ хэблэн гаргаха ябадал тон шухала хэрэг болоод байна гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Ц. ДАМБАЕВ.

Цэдэн ГАЛСАНОВ

ПАВЕЛ БАЛТАХИНОВ

(Поэмын отрывок)

1.

Түмэр мүшөөр даллуулһан
  түргэн ни жарай һүнэ,
Түрэ хуримаар жаргаһан
  түрэл Улан-Үдэдэ,
Балтахинов, шинии нэрэтэ
  бадарһан үйлсөөр энэ
Баатар, инаг занганшини
  Сагаган дурдан ябана.
Энэ һайхан город ий
  энхэ амархан унтахалаар,
Инаг дуран тухайда
  шэбэнэхэдэ сарюун даа!
Үүрэй толон гиижэ
  одо мүшэдэй унтархалаар
Инаг һайхан хүнтэйгөө
  озолдохдо сарюун даа!
Абяа шэмээн үгы...
  һүгэдалһан инагуудай,
Алхалха амилха хоёр
  асфальт дэгүүр тодо.
Хүл хүлөө татахань
  хүнгэн, тэнюун, хэмжүүртэй,—
Хүгжэм аари татаһан,
  шүлэг уншаһан мэтэ.
Үгы, Балтахинов,
  үнэн байдал олдоо!
Үхэл бэшэ үхэлшни.
  Үхэл гээшэ ондоо!

2.

Баатарай халуун һэлмэ
  баруун гартаа бариадаа,
Бурма улаан галрууу
  ухэ эл урдаһаа ороходоо,
Үгы байһан хөөхэ нгөө
  умай соохи байдалые
Үнэн сүлөө байда аингаа
  үргэлжэлэл гэжэ үзөө һэнш.
Ган булад зүрхэтэнэй
  гарьажа илажа байхада,
Газар дээрэ сэсэгэй
  ургажа лаларжа байхада,
Галзуу шонын харгыгаар
  гарса улам гаталжа
Ганса тэрэ хөөхэйнгөө
  түрэхынь хүлеэн ерээ һэнш.
Түгэс илалтата тэмсэлэй
  түүхын богоһо алхажа,
Далаиһан гранатаяа шэдэнгүй
  дайсанай һсмо дайража:
„Шинэ һайхан байдалда
  шиншигэ бэеэр ерэхээ
Богоһо дээрээ унаб б,
  Бодо, хүбүүмни!“ гээ һэнш.
Үгы, ши үхөөгүйш.
  Үнэн байдал олдоо!
Үхэл бэшэ унаһ нини.
  Үхэл гээшэ ондоо!

3.

Шэлдэг мянгаад тэмсэлшын
  шуһа шэнгээһэн газарта
Шэрүүн хара немецүүд
  шэнэ далгаар ерэхэдэнь,
Элбэг һорби сарaатай
  эсэгэнэрэйнгээ хойноһоо
Элдин хонгор жаргалтай
  эдир хүбүүд бодоо һэн.
Үбгэ эсэгын шархын
  ягаа улаан шуһаар,
Уряалта тугуудаа будаһан
  Эхэ оронойм сэрэгүүд
Газар тэнгэри хүдэлгэн,
  галаб үеые зэдэлгэн
Галзуу немец дайсадые
  галдан дүүһаад бусаба.
Эхэ һүртэ тугуудай
  шуһан улаан торгондо
Эдир манай Павелай
  Залуу шуһан дуһалай,
Хара лойр Лебсоголдой—
  харшан Гитлерэй зоргондо
Эрхим манай хүбүүдэй
  эрэлхэг зориг зэбүүтэй,
Автомат, „Катюша“ зэбсэгтэй
  аллайм баатар хүбүүд
Инаг зулгы дэлхэйдээ
  энээн тухай бэшэдэг һэн.
Хамта ханилан дайлалдаад
  хамта окоп соо һууһадаа,
Казах, ород нүхэдтөө
  энээн тухай хэлэдэг һэн.
Харыш, Балтахинов,
  илалта эндэ олдоо!
Үгы, ши үхөөгүйш.
  Үхэл гээшэ ондоо!

4.

Колхоз талын уужамһаа
  комиссар Хэер олдоо,
Хурдан шинии моринһоо
  мордон дүүлеэл хүбүүншни.
Үгы, ши үхөөгүйш
  үхэл гээшэ ондоо.
Үдэр бүриин илалта соо
  эли байна юрөөлшни
Шинии шэрхи Хэер
  Сталинградта ябалсаа,
Шинии дайша Хэер
  немецые Орёлдо даралсаа;
Шинии шэлдэг Хэер
  Украинын тала ябалсаа,
Шинии монгол Хэер
  Хинган уула дабалсаа.
Суворовой нангин нэрээр
  солёо дуудуулһан дивизиеэ
Баатар генерал Бадынов
  байлдаан тээ пэ хүтэлөө.
„Дайнай бурхан“ гэгдэһэн
  дээгэн ехэ батареэ дээ:
—Дайсан руу—галаа!..—гээд
  Борсоев тэндэ зэдалээ.
—Манай Павелай түлөө!—гээд
  мэргэн буудна Доржиев.
Маргааһан фрицын магнай руу
  хүбина гобшыень хоноогоо.
Арюун Павелай үльгэртэй
  алдар нэрээр мүнхэжэн,
Гурбан зууе хүсэ өжэрхёод
  Голой эрьедэ хэбтэнэ.
Инаг түргэн Ангарые
  һанан дурдан зоржо,
Эрье үндэр Днепрые
  эгээл түрүүн гаталалсаад,
Тэһэрээгүй гранатаарши
  «Тигрые» тэһэ шадажэ
Тэмдэг Одоор яга һан
  Герой Игорь Иванов...
Эдэнэй зориг магтажа
  Эхэ оронойм столица.—
Агуу ехэ Москва
  алтан салют сүршэбэ.
Үгы, ши үхөөгүйш,
  Үхэл гээшэ ондоо!
Мүнхэ шинии бэеые
  халаха зүрхэтэн олдоо!

5.

Шинии хүсөө шангааһан
  Шинии шуһаа адхаһан
Шэнэ үржэл түгэлдэг
  шэнэ колхоз нютагтам.
Трактор, комбайн машинын
  таатай эршэ тодхоһон,
Түрүү ониһо шудалһан
  таһын дархан һурагшан,
Үбсүүсээ үнэ үргүүлдэг
  Үбгэн буурал дугозод,
Хоолойсоо тарияа ургуулдаг
  Хэрниин басаган звеньевод,
Хонёо хэнзэтүүлэн үдхэдэг
  хонгёо дууша чабан
Байгал шадар шамда
  бата памятник бодхообо.
Энэ шулуун памятник
  уран дархан бүтээгээгүй,
Энэ гранит памятник
  арад зоной ажал соо,
Энэ мүнхэ дурасхал
  хаанашье яба-мартагдахагүй:
Ерээдүй үетэнэй
  ехые мэдэхэ сэдьхэл соо.
Шэхэ аманда дуулдаагүй
  шэнэ онпо табигдажа,
Шинии унадаг хүлэгүүд
  шэрэ будагаар зурагдажа,
Сэдьхэл дура татама
  сэсэн бэлигэй бадархада
Шинии инаг шарай
  сэжэ соомно болоно.
Нюдэ аманда үзэгдөөгүй
  нэрлэхээ халажа ядамаар,
Зэндэмэни—шухаг шулуун
  зэрлиг уулаһаа олдожо,
Эдир минии нүхэдэй
  эрдэм ухаанай бадархада
Шинии һэлмын хурсые
  сэхэ урдам гаршална.

6.

Түүхэ домогто бэшээтэй
  түмэр зоригтоной дунда.
Түрүүшын бурят комиссар,
  мартагдахагүйш хэтэдээ.
Тиигэжэ би—поэт
  хүүр дээрэшни шамда
Түүбэри шүлэгөө үргэнэм,
  түрэл Улан-Үдэдэ.
Үгы! Ши үхөөгүйш!
  Үхэл бэшэ энэ!
Өөрынгөө оронние аршаһан
  Үнэншөөр тэмсэн гарабалши.
Нарата гэгээн үдэр.
  Һарата сэгээн һүни,
Мантаяа хамта илалсан
  Түрэ хуримдаа ерэбэлши.
Манай агуу илалтын
  мянган салюдай сасархалаар
Маршал Сталинда магтуулжа
  улаан талмайгаар гарабалши.
Арадай юрөөл түбшэһэн
  арюун омог шарайгаар
Ангарын дүүхэйдэ, Байкалдаа,
  Бурят-Монголдоо бусабалши..

Бато БАЗАРОН

НАНГИН ДОШО

Эмдэрһэн газарай
Эдэгэһэн шоройе,
Обёо он шэ, тэжэ
Ойрзуур тогтооб.
Санхир хабартаа

Сэсэгээр хубсалдаг,
Нара угтаһан
Нангин дошо юм.
Обоохой шоройнь

Олоной боломоор,
Булаһан хэмжээнь
Бодо ой төөримөөр.
Халуун түмэрэй
Хэнхинэ дуулаһан,
Туугаан сасаланд
Туладаа үзэһэн—

Ямар Герой
Яһаа хүнгэлөөб,
Эдир бэеэ
Эндэ мүнхэлөөб.
Дэлгэр сохомынь

Дэлхэй мэдэнэ.
Арһач дотороо
Анирагүй нюуна.
Нэрэгүй хүндын

Номари талада,
Хэсүүхэн дайнай
Хэтэрһэн тухайда,—
Хэлэгүй гэршэнь—
Хэ дэмэл дошо:
Нара угтаһан
Нангин дошо.

„Эрхим малшан" гэһэн нэрэзэргэдэ хүртэхын түлөө мүрысөөн

Нэгэшье толгой мал ухуулхэгүй!

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Иволгын аймагай Гильбэриин сомоной Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой КТФ-е даагша Гармаев Даба. Нүхэр Гармаев болбол малажалай түрүүшүүлэй республиканска зүблөөнэй хабаадагша.

А. Поповой фото.

Хурьгадаа халуун анхаралаар хүреэлэнхэй

Эгэтын ужам талые дүүргэмэ адуу мая үсхэбэрилхын түлөө үнэн зүрхэнһөө оролдожо байһан Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой малшад Яруунын аймаг соо дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ илажа ябагшадай тоодо оролсомоор байна.

Колхоз сооһи социалистическэ мүрысөөндэ хонинной-товарна фермын дүрбэдэхи гүүртэ (даагшань нүхэр Найдансва) түрүүлжэ ябана. Энэ гүүртын хонишод түл абалгые хэнһээшье һайн бэлэдхэлтэйгээр уттаба. һаядаа энэ гүүртэ 106 хони түрүүлжэ 106 хурьга абаад, нэгэшье толгой хоролтогүйгөөр өөдэнь болгожо байна. Гүүртын хонишод хурьгадаа халуун анхаралаар хүреэлэн, урин дулаан, һаруул байрада байлгана. Мүн нарай хонидые оролдостойгоор харууһалан саг соонь эдеэлүүлдэг, уһалдаг байха юм.

Энэ гүүртын хонишод үбэлжэлгэ, түл абалгые гарзагүйгөөр үнгэргэхэбди гэһэн социалистическэ уялгануудые абанхай.

Ц. Д. ДУГАРОВ.

Эрхим ажалай түлөө— нэмэлтэ түлбэри

Хориин аймагай «Гигант» колхозой хонишон Дарима Доржиева 1945 ондо 231 хониноо 237 хурьга абаад, бүгэдыень бүрин бүтэнөөр тэнжээгээ һэн. Энээнһээ гадна, 140 толгой түлгэнүүдые харууһалжа хоролтогүйгөөр ба тобир тарганаар ондо оруулһан байха юм.

1945 оной хүдэлмэриин дүнгөөр, түрүү хонишон Дарима Доржиева гэгшэ ажалай нэмэлтэ түлбэри болгон 14 эшэгэ, 3 хони абаһан байна.

Д. БАДМАЕВА.

ХУРЬГАДАА ХОРОЛТОГҮЙГӨӨР ТЭНЖЭЭХЭБ

Зэдын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой хонишон Дулмаханда Аюшиевагай хөөрэһэнһөө

Малажалай түрүүшүүлэй республиканска суглаанда хабаадалсаһан түрүү хонишон Дулмаханда Аюшиева өөрынгөө ажал тухай иигэжэ хөөрэнэ.

Хони хурьгадые хоролтодо оруулангүй тэнжээхын түлөө имагтал оролдолго ба онсо шадабари хэрэгтэй байна. Хэрбээ малые, илангаяа нарай хурьга, туталнуудые хайша хэрэгээр харууһалаа һаа, элдэб үбшэндэ дайрагдаха, тураха муудаха байһаниинь лабтай.

Тиимэ малай байрэ байдалые саг үргэлжэ арилгажа, сэбэр ба һаруул, үбэлдөө урин дулаан, шииг нойтогүй байлгаха ябадал тон шухала байна. Мүн малые саһагарынь эдеэлүүлхэ, уһалха гээшэ утаа шухала хэрэг мүн. Тиимэдэ малай адуулагдажа байһан үедэ бэлшээриие тон зүбөөр хэрэглэжэ, һүрэгүүдээ хагда ногоондо һайса садхааха хэрэгтэй. Тэрэшэлэн үбэлэй үедэ үбһэ тэжээлые зүбөөр гаргашалжа ба малда нормын ёһоор буйлуулжа эдюулхэ гээшэ тон шухала ябадал болоно. Малые хэм соонь уһалха гээшэ баһа үбһэ тэжээл эдюулһэн шэнги байна. Хэм соонь уһалангүй антааһан мал тэрэ дороо туража, хээлигүй болодог байха юм.

Эдэ бүхые сахиха ябадал малшан бүхэнэй түрүүшын шухала зорилго мүн. Хэрбээ адуу малаа хэм соонь эдеэлүүлжэ, уһалангүй ба муу байра байдалда байлгаад, хайнамжагүйгөөр харууһалаад байгаа һаа, хэншье малажалые хүгжөөлжэ шадахагүй байна.

Нарай малые илангаяа һайнаар харууһалжа хоролтогүйгөөр тэнжээхэ ябадал эгээл шухала юм. Түлнүүдые хоролтогүйгөөр ондо оруулхын түлөө түрэхэ малай хээлитэй болохоһоо хойшо халуун анхаралаар хүреэлхэ хэрэгтэй. Түрэхэ дүтэлһэн малые үбэлэй үедэ амаралынь ишэгэжэ, тусгаар һайн байра ба шэмэтэй һайхан тэжээл дээрэ табиха хэрэгтэй юм.

Би колхозой хонинной-товарна фермэ дээрэ хүдэлмэридэг хүм. 1945 ондо 57 хони түрүүлжэ, 72 хурьга абаад, тэрэнэй нэгэшье хоролтогүйгөөр тэнжээһэн байнаб. Тэрэнэй түлөө ажалай нэмэлтэ түлбэри болгон 8 хурьга абаа һэм. 1944—45 онуудай адуу малай үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые һайнаар үнгэргэжэ, нэгэ түлнүүдые урин дулаан байрада үгтэд һэмди.

Эдэ бүхы хадаа 1945 ондо түл болон эхэ хонидые хоролтогүйгөөр тэнжээхэ арга олгоо.

Тэрээнһээ үльгэр жэшээ абажа, 1945—46 онуудай үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые баһал хаһа болзор соонь, һайн шанартайгаар үнгэргөөд, хонидоо урин дулаан байрада оруулханхайб. Адуулганда онсо анхаралаа табиһанай ашаар, үбэлжэлгын түрүүшын һарануд соо 45 центнер тэжээл арбилааб. Мүнөө хонидойм шадал һайн байха юм.

һаяар шэнэ түлнүүдые абажа эхилхэмнай. Иигэжэ 50 хонин түрэхэнь. Шэнэ түлнүүдые хоролтогүйгөөр тэнжээхын түлөө һайн бэлэдхэл хэгдэнхэй.

1946 ондо хонин һүрэгүүдые олошоруулхын тулада түлнүүдые нэгэшье хоролтогүйгөөр тэнжээхын зорилгоор бүхы хабааралаа тэмсэхэ байнаб. Хонин һүрэгүүдые олошоруулжа байһанайм түлөө колхозой правлени намда анхаралаа табидаг юм. Малажалай түрүүшүүлэй республиканска суглаанда хабаадалсажа, эрхим хүнүүдэй ажал хүдэлмэриин дүршэлые дуулаһандаа ехэ баясааб. Эдэ түрүү нүхэдэй дүршэл шадабариие халан абажа, хонин ажалаа хүгжөөлхэ хэрэгтэ улам эршэмтэйгээр оролсохоб.

Закаменай аймагай Модонкульска зооветучастогай участково ветфельдшер Н. П. Хаматов гэгшын участок аймаг соогоо эрхим участок гэжэ тоологдоно. Участогайнь колхозууд 1945 оной мал үсхэбэрилгын гүрэнэй түсэбые улуулэн дүүргээ.

ТУГАЛДА ААРСА ЭДЮУЛХЭДЭ ТАРГАН БАЙДАГ

Курумканай аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой һүнэй-товарна үүлтэртэ фермые даагша Батомунко Доржиевай хөөрэһэнһөө

Манай үүлтэртэ малай фермын хүдэлмэрилэгшэд 1945 ондо гүрэнэй түсэб улуулэн дүүргэхэ, малажалай ашаг шэмые али болохоор арбидхаха гэһэн шухала зорилго урдаа табиһан юм. Тиигэд, энэ зорилгоёо үнэн хэрэгүүд дээрэ бэелүүлхын түлөө фермын бүхы хүдэлмэрилэгшэд хамсыгаа шамажа оролсоһон байгаа. Үнгэрэгшэ жэлэй хүдэлмэриин дүн дээрэһээ харахада, манай фермэ үүлтэртэ мал үсхэбэрилхэ түсэбөө 103 процент дүүргэһэн, һаамхай үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1.800 литр һү һааһан байна. Эрхим үнеэдһээ 2.500 литр хүртэр һү һаагдаа.

Зундаа үнеэднай гурба дахин һаагдадаг. Ноябриин эхин болтор иигэжэ һаалгаяа үргэлжэлүүлдэгбди. Июниин эхин багаар үнеэд түлэг һү ородог юм. Энэ хаһада нэгэ үнеэнһээ дунда зэргээр сүүдхэ соо 13 литр, бүри һүтэй үнеэдһээ 18 литр хүртэр һү гарадаг байна.

Туталнуудые гараһанһаань хойшо эхэһээнь таһалжа гараар тэжээдэг заншалтайбди. 1945 ондо туталнуудта һү уултахатаяа хамта, аарса эдюулжэ туршаабди. Энэ хадаа һүндэшье арбин, туталнуудые таргалуулхадашье ехэ туһатай байба. Туталнуудаа 60—82 хоноод байхадань эхынь һүнһөө гарганабди. Тиихэдээ үнгэрэгшэ жэлдэ 6 һара хүртэрынь аарса эдюулһэн ба һайн шанартай бүдүүн тэжээл дээрэ табиһан байнабди.

Нёдондо 54 үнеэнһээ 49-ыень түрүүлжэ, түлнүүдыень элүүр энхэээр ондо оруулаабди. Туталнуудай тараһаар 10—15 хоноод байхада, эхэһээнь һалгаажа, хүндэ тушаажа үгэдэг байнабди. Нарай туталнуудай хэды шэнээн нэмэһые шэгнэдэг, ехэ малнуудай утынь ба үндэрыень хэмжэдэг гээшэбди. Малые шэгнэхэ, хэмжэхэдээ учетчик, зоотехнигүүдые хабаадуулдаг байнабди.

Үнеэдээ түрэһэнэйнь һүүлээр 22—25 хоноод ороондо оруулагбди. Тиихэдэ үнеэд һубайрдаггүй юм. Дүрбэн бухануудаа һайнаар харууһалжа тобир тарган, эдүүр энхэ, шадалтай байлгадагбди.

Үнеэднай 9 ондоо бүлэг болгогдонхой. Тэдээн соо һүтэй, хооһон, тарган, туранхай мэтын бүлэгүүд бии юм. Мүн туталнуудынай ехэ, бага, арэ эмынгээ илгаагаар таһалагданхай.

1945—46 онуудай адуу малай үбэлжэлгэдэ саг соонь бэлэдхэжэ, гүрэнэй комиссида тушаагаад, һайн сэгнэлтэ абаа һэмди. Энэ үбэлжэлгые уттуулан заимкаяа ондоо газарта урилжа, шэнэ байра байдал түхеэрээбди. Тэндэ ехэ малай, туталай байра, изолятор, үнеэдэй түрэлгын гэр, малшадай байха 7 гэр түхеэрэгдээ. Тиин, заимкамнай малай тэжээлдэ, илантаяа корнеплодто ойро болоно үгэбэ. Манай фермэ үбһэ тэжээлээр 90 процент хангагданхай юм. Тэжээлые малшан бүхэн байгуулагдаһан графигай ёһоор гаргашална.

Заимкын дэргэдэ түхеэрэгдэһэн улаан булан соо газетэ уншалга болон хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэдэг байна. Мүнөө үедэ «СССР-эй Верховно Советтэ һунгалтануудые хэхэ тухай Дүрим» тушаа хөөрэлдөөнүүд саг үргэлжэ үнгэрэгдэнэ.

1946 ондо манай фермын хүдэлмэрилэгшэд үүлтэртэ малаа улам олошоруулжа, тэдэнэй ашаг шэмые бүри дээшэлүүлхын зорилгоор, үбэлжэлгые эрхимээр үнгэргэхэ, үбһэ тэжээл арбидхаха, шэнэ түлнүүдые хоролтогүйгөөр абаха байһаниинь лабтай. Тэгэнэр малажалай түрүүшүүлэй республиканска суглаанда хабаадагшадай үүсхэлээр социалистическэ мүрысөөндэ эршэмтэйгээр оролсожо, малаа атар тарганаар ондо оруулхын түлөө эрид шууд тэмсэхэ байна.

Харюусалгагүй ямаашадта гэмыень амсуулха

Адуу малай үбэлжэлгэ, түл абалгые амжалтатайгаар үнгэргэжэ, республикын эрхим малшан гэһэн хүндэтэ нэрэзэргэ олохын түлөө мүнөө үедэ бүхы малшад эрид тэмсэл хэжэ байна. Тэгэнэр малажалай түрүүшүүлэй республиканска суглаанда хабаадагшадай хандалгада харюу болгон бодото уялгануудые абаад, бии байгаа дутуу дундануудаа бүримүһэн усадхан амжалтануудые түйлаха үндэһэ һуури табижа байха юм. Гэбэшье, зарим нютагуудай малшад энэ хүдэлөөндэ оролсоогүй, харин өөрынгөө ажалда урдынхи шэнги амгаланаар хандажа байна.

Закаменай аймагай Хамниин сомоной Молотовой нэрэмжэтэ колхозой хонинной товарна фермын ямаашадай нэгэ гүүртэ энээндэ тодо баримта боложо үгэмөөр. Энэ бригадын хүдэлмэрилэгшэд үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые тон хангалтагүйгөөр үнгэргэһэн байтаа. Колхозой правлениин зүгһөө тус бригадада үгтэһэн даалгабаринууд саг соогоо дүүргэгдэлгүй байхэ юм. Бригадые даагша нүхэр Ванчиков ямаадаа тобир тарганаар ба гарзагүйгөөр үбэлжүүлхэ хэрэгтэ хүдэлмэрилэгшэдөө хүсэд өлсүүлжэ шадаагүй байна. Бригадын члэнүүд бэеэрээ даажа абаһан ямаадаа муугаар харууһалдаг, үбһэ тэжээлыень саг соонь үгэдэггүй, мүн уһалдаггүй байха юм. Ямаадай байра байдал сэбэрлэгдэдэггүй дээрэһээ доторхинь саг үргэлжэ муухай байдаг.

Гансал байдал харууһанай муу шалтагаанһаа үбэлжэлгын эхилһэнһээ хойшо тус бригадын аяар 20 гаран ямаан үхэһэн байха юм. Колхозой һүрэг малнуудые харууһалха хүдэлмэридэ эзэн бусаар хандаха гээшэ үнэн сэхэ колхознигуудай ябадал бэшэ гээшэ. Тиимэдэ ямаатые үхүүлһэн хүнүүд гэм зэмэеэ амсаха ёһотой.

О. АЮШЕЕВ.

Украинска ССР-эй тер[…] дээрэ фашистска эээм[…] дэй хэһэн хорото аа[…] тухай хэрэг тушаа су[…] процесс ПРИГОВОР

КИЕВ, январиин 28. (ТАСС). […]риин 29-эй һуни түрүүлэгшэ […] полковник Т. Л. Сытенко […] раинска ССР-эй территори […] шистска эзэмдэгшэдэй хэһэн […] аашанууд тухай хэрэг тушаа […] соносхобо.

Сэрэгэй трибунал болбол […]шэд Шеер, Буркхардт, Чаммер, Валлизер, Трукенброд, Г[…] Кноль, Бекфенгоф, Изенман, Майер, Лауэр, Шадель ба Дра[…]-Кальювери гэгшэдэй хүн […] рынь буудан алаха, зэрлигээр […] амгалан тайбан байһан советск[…] иппуудта, плендэ абта[…] рэгайхидтэ хүсэрхэһэн, […] хонуудые һандаргаһан, арад […] дээрмэдэһэн, богоолшолгын […] намнаһан гэхэ гү, али Верховно Советэй 1943 оной […] 19-эй Указай 1-дэхи статьяда […] гэмтэ хэрэгтэ зэмэтэй болохо […] элирүүлэгдэбэ гэжэ тоолобо.

УССР-эй Уголовно Кодексын […] УССР-эй уголовно процессуальн[…] сын 296, 297-дохи статьянууд[…] тэлбэри болгожо, гэмнэгдэгшэд[…] тус бүриндэнь харалсажа, сэрэ[…] бупалай шиидхэхэнь: Шеер, Б[…] Чаммер, Хейниш, Валлизер, Тр[…] Геллерфорт, Кноль, Бекфенгоф, […] Иогшат, Майер гэгшэдые улаа[…] саазалха. Лауэр гэгшые 20 жэ[…] торжна хүдэлмэридэ ябуулха, ба Драхенфельс-Кальювери тус бүриин 15 жэлдэ каторжн[…] мэридэ ябуулха.

Приговорые сүүтэй зал […]һан Киев городой ажалшад н[…] һайшаажа угтаһан байна.

Приговор гүйсэдхэ[…]

КИЕВ, январиин 29. (ТАСС). […]ко-фашистска хорото ябадал […] Шеер, Буркхардт, Чаммер, Тр[…] Хейниш, Валлизер, Геллерфорт, […]гоф, Кноль, Изенман, Майер, гэгшэдые амгалан тайбан байһ[…] скэ гражданинууд ба плендэ а[…] рэгайхидые зэрлигээр хюдаһан[…] дууд ба тосхонуудые һандаргаһ[…] ветскэ Украинын арад зониие […] годо намнаһанай түлөө үлгэн […] залха гэһэн Киевскэ сэрэгэй […] рэгэй трибуналай приговор м[…] часта Киев городой Крещатик […] сэдхэгдэбэ.

Крещатик дээрэ байһан ол[…] арад зон приговорэй гүйсэдхэ[…] дэнинтын һайшаалаар угтаба.

Французска шэ[…] правительствын с[…]

ПАРИЖ, январиин 26. (ТАСС). Пресс агентствын мэдүүлхэнь[…] французска шэнэ кабинет доро[…] һан составтайгаар эмхидхэгдэбэ[…]

Министрнүүдэй Советэй түр[…] Фэликс Гуэн (социалист), наг[…] пиональна обороны министрын[…] дүүргэхэ.

Министрнүүдэй Советэй […]лэгшэнэр ба портфельгүй мини[…] Франсиск Гэ (арадай—респу[…] хүдэлөөн—МРП гэжэ парти) ба Торез (коммунист).

Гадаада хэрэгүүдэй министр[…] Бидо (МРП).

Юстициин министр—Анти[…] (МРП).

Зэбсэгтэ хүсэнүүдэй министр[…] Мишле (МРП).

Зэбсэгжүүлгын министр—Ши[…] (Коммунист).

Дотоодо хэрэгүүдэй министр[…] Трокер (социалист).

Национальна экономикын ба […]сын министр—Андре Филип (со[…] министрын орлогшо—Альбер Г[…] гэдэниитын ажалай конфедераци[…]

Олониитын хүдэлмэриин ба […]тын министр—Жюль Мок (соци[…]

Почто ба телеграфай мини[…] Летурно (МРП).

Промышленна үйлэдбэрилгы[…] —Марсель Поль (коммунист), […] орлогшо—Огюст Лекер (коммуни[…]

Ажалай министр—Амбруаз […] (коммунист), министрын орло[…]риус Патино (коммунист).

Фронтовигууд ба дайн сэрэг[…]һэн хүнүүдэй хэрэгые эрхил[…] Лоран Казанова (коммунист).

Хүдөө-ажахын министр—Та[…]жан (социалист).

Хангалгын министр—Лонша[…]циалист).

Арадай гэгээрэлэй министр[…] (социалист).

Элүүрые хамгаалха министр[…] Прижан (МРП).

Франциин далайн саанахи г[…] министр—Мариус Мутэ (социа[…]

Городуудай реконструкци ба […] тухэлтэй болгохын министр[…] Бийу (коммунист).

Харюусалгата редактор Ц. Г. ГАЛС[…]

АДУУ МАЛАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЫЕ ЖЭШЭЭТЭЭР ҮНГЭРГЭХЭ

ВКП(б)-гэй Центральна Комитет болбол манай республикын хүдөө ажалай гол һалбари болохо малажалые бүхы хэмжээгээр хүгжөөлжэ, тэрэнэй ашаг шэмые дээшэлүүлэн, ойрын жэлнүүдтэ Бурят-Монгол АССР-ые ашаг шэмээр ехэ хүгжэнги малажалтай республика болгохо зорилго табиһан байна.

ВКП(б)-гэй обкомой XXI пленумэй дүнгүүд тухай асуудал зүбшэн хэлсэхэ зуураа партиин айкомой III пленум «ВКП(б)-гэй ЦК-тэй 1945 оной февралиин 3-ай тогтоолые Бурят-Монголой обкомой хангалтагүйгөөр дүүргэжэ байһан тухай» партиин Центральна Комитедэй 1945 оной октябриин 13-ай тогтоолые харгы дээрэнь бэелүүлхэ бодото хэмжээнүүдые хараалһан байгаа. Тэрээн соо адуу малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэжэ, малажалые саашадань хүгжөөлэн, тэрэнэй ашаг шэмые дээшэлүүлхэ ябадалда гол анхарал табигдаһан байха юм.

Партиин айкомой табиһан энэ зорилгые бодото хэрэгүүдээр бэелүүлжэ байһан Сэлэнгын аймагай олохон колхозууд малажалые хүгжөөлхэ талаар яһала урагшаа дабшаа. Манай аймаг 1945 ондо малажалые хүгжөөлхэ гүрэнэй түсэб түрэл бүриин малаар дүүргэһэн байна. «Улаан Темник» (правлениинь түрүүлэгшэ А. Г. Цыдыпов), Тельманэй нэрэмжэтэ (правлениинь түрүүлэгшэ Д. Д. Очиров), «Социализм» (правлениинь түрүүлэгшэ Б. С. Санжанов), Сталинай нэрэмжэтэ (правлениинь түрүүлэгшэ Ц. Б. Лхамажапов), Кировэй нэрэмжэтэ (правлениинь түрүүлэгшэ Б. Г. Банзаракцаев) ба бусад колхозууд адуу мал үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэб нилээдгүй улуулэн дүүргэһэн байха юм.

Мүнөө үедэ аймагай бүхы колхозууд адуу малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхэ хэрэгтэ гол зорилгоёо хандууланхай. Үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхые хүсэһэн «Социализм» гэжэ хүдөө-ажалай артелиин члэнүүдэй үүсхэлээр аймагай бүхы колхоз, малажалай фермэ болон малшад социалистическэ мүрысөөндэ оролсоһон байна.

«Улаан Темник» колхоз адуу малай үбэлжэлгые эмхитэйгээр үнгэргэжэ байха юм. Колхозой хүтэлбэрилэгшэд үбэлжэлгын эхилһэнһээ хойшо малшадай ажал хүдэлмэриие зүбөөр эмхидхэхэ ябадалда шухала анхаралаа табиһан байна. Малажалай фермэ, гүүртэ, отара бүхэнөөр дүршэл шадабаряар баялиг эрхим колхознигууд табигдаһан байха юм. Мүн колхозой правлени малажалай хүдэлмэрилэгшэдэй байдалые һайжаруулхын түлөө яһала оролдоһон байна.

Тус колхозой фермэ, гүүртэ, отара болон малшадай дунда СССР-эй Верховно Советэй һунгалтын хүндэлэлдэ зорюулагдаһан социалистическэ мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Тэрэнэй ашаар, үбэлэй түрүүшын һаранууд соо адуу малынь тураа гарзалаагүй байна. 579 толгой эбэртэ бодо малынь тарган ба хони ямаан болон адуу моридынь бултадаа шадал шэнээгээ буураагүй. һүүлэй 3 һара соо нэгэшье толгой мал хороогүй байха юм.

Үбһэ тэжээлые байгуулагдаһан графигай ёһоор, нарин нягтаар гаргашална. Республикын түрүү малшадай үүсхэлээр, дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ энэ артелиин малшад бүри эршэмтэйгээр оролсоод, адуу малаа үлэмжэ һайнаар харууһалжа байха юм.

Карл Марксын нэрэмжэтэ ба «Улаан Үдэнгэ» колхозуудаар адуу малай үбэлжэлгэ нёдондонойхиһоо һураггүй һайнаар үнгэргэгдэжэ байна. Эдэ колхозуудай адуу малай 40 процентнь үбэлэй бэлшээридэ ябана. Бэлшээринь нэмэри, дулаан газарта юм. Үбһэ тэжээлые түсэбэй ёһоор гаргашалнад. Тэрэнэй ашаар, декабрь соо тус-тустаа 800 центнер үбһэ тэжээл арбилһан байна.

СССР-эй Верховно Советэй һунгалтануудай хүндэлэлдэ зорюулан социалистическэ мүрысөөндэ оролсоһон эдэ түрүү колхозууд адуу малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхэ уялгануудаа бэелүүлэн хэлэһэн үгэдөө хүсэд хүрэжэ байна. 1945 оной декабриин эсэсээр болоһон шалгалта дээрэһээ харахада дээрэхи колхозуудай эбэртэ бодо малай 70—80 процентнь тобир тарганууд байба. Үүлтэртэ малынь илангаяа һайн байгаа. Эдэ колхозуудай бүхы малшад адуу малаа хоролтогүй ба тобир тарганаар ондо оруулхын түлөө бүхы шадалаа элсүүлжэ байха юм.

Зүгөөр, аймагай бүхы колхозуудай адуу мал үбэлэй түрүүшын һаранудые нимэ һайнаар дабажа байнагүй. Зарим колхозуудаар үбһэ тэжээл үлүүсэ гаргашалагдаһан, адуу малайнь шадал доошоо ороһон байха юм. Гадна, зарим фермэ, гүүртэнүүдээр хамуу үбшэн дэлгэржэ байна. Тэрэшэлэн үбэлэй бэлшээриие муугаар эмхидхэһэн, нэмэлтэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэриие үни хада болюулжархиһан колхозууд байха юм.

«Авангард» колхозой адуу мал туража, хүсэ шадал багатай болошоһон хороһоо гарзалжа эхилбэ. Богонихон болзор соо эндэ аяар 12 хонин үхэһэн байха юм. Энэ колхозойхид үбһэ тэжээлые гам хайрагүйгөөр гаргашална. Эндэ адуу малай үбэлжэлгэ яахадаа нимэ хангалтагүйгөөр үнгэргэгдэжэ байгааб гэхэдэ, колхозой правлениин зүгһөө малажалые үдэр бүриин хүтэлбэреэр хангаагүйһөө болоно. Аймгүйсэдкомой тогтоолоор, тус колхозой правлениин түрүүлэгшэ М. Б. Соколов адуу малай үбэлжэлгые үнгэргэхэ хэрэгтэ харюусалгагүйгөөр хандаһан дээрэһээ тушаалһаа гаргагдаа. Тэрэшэлэн колхознигуудай хамтын суглаанай шиидхэбэрээр, колхозой түрүүлэгшые орлогшо Малофеев гэгшэ хүдэлмэриһөө сүлөөлэгдэһэн байна.

Колхозой малажалай хүдэлмэрилэгшэд болон аймагай зооветеринарна мэргэжэлтэдэй урдахи эгээл харюусалгатай, тон шухала зорилго хадаа адуу малай үбэлжэлгые жэшээтэ һайнаар үнгэргэхэ ябадал болоно. Адуу малые нэгэшье толгой хороонгүй, тобир тарганаар ондо оруулжа, хабарай хүхэ ногоондо угтаха хэрэгтэ колхозуудай бүхы анхарал табигдаха зэргэтэй.

Мүнөө үедэ аймагай колхозууд бии байгаа үбһэ тэжээлэй бүридхэжэ байна. Тэрээнтэй хамта, колхозуудай нэмэлтэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэридэ дахяад оробо. Үбһэ тэжээлые гамтайгаар гаргашалхын түлөө бүхы хэмжээнүүд абтажа байнхай. Тэжээлые тоо бүридхэлгүйгөөр ба газараар тараажа малда эдюулхэ ябадалда эсэс табигдаха ёһотой.

Шадал шэнээгээр муу малые түсхай гүүртэнүүдтэ бүлэглэжэ байгаабди. Эдэ малые онсо һайнаар харууһалхын тулада шадабаритай малшадые шэлэн оложо, тэдэнэртэ энэ харюусалгата ажалые даалгаха шухала.

Колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд болон малажалай хүдэлмэрилэгшэд адуу малай үбэлжэлгын үедэ парти болон правительствын урда шанга шалгалта бариха байна. Энэ шалгалтые эрхимээр үнгэргэхын түлөө малшан бүхэн үнэн зүрхэнэй тэмсэл хэхэ уялгатай. СССР-эй Верховно Советтэ һунгалтануудые хэхэ түүхэтэ үдэр ойртожо байна. Энэ үдэрые малажалай хүдэлмэрилэгшэ бүхэн шэнэ амжалтануудаар угтахын түлөө хүдэлмэреэ улам шангадхаха ёһотой. Малажалай түрүүшүүлэй республиканска суглаанда хабаадагшадай үүсхэлээр социалистическэ мүрысөөн хаа-хаанагүй үргэнөөр дэлгэрбэ. Республикын эрхим малшан гэһэн хүндэтэ нэрэзэргэнүүдые олохын түлөө нютаг бүхэнэй малшад шанга тэмсэл хэжэ байна гээшэ. Тэрэшэлэн манай аймагай колхоз, малажалай фермэ, гүүртэ, отара, малшан бүхэн энэ мүрысөөндэ оролсожо, хүндэтэ нэрэзэргын хойноһоо шангаар тэмсэхэ байһаниинь лабтай.

Адуу малай үбэлжэлгые амгалан тайбанаар үнгэргэхын түлөө эрид тэмсэл хэхэтэеэ хамта, колхоз болон малажалай бүхы хүдэлмэрилэгшэд Иволгын аймагай Гильбирын сомоной Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой эрэгтэй эмэгтэй члэнүүдэй хандалгада харюу болгон сабшалантые жэгдэрүүлэн һайжаруулха, тэрэнэй ургасые дээшэлүүлхэ, үбһэнэй валова суглуулгые ехэдхэхын түлөө бүхэреспубликанска социалистическэ мүрысөөндэ оролсожо, 1946 ондо тэжээлэй бата бэхи база байгуулха зорилготой. Аймагай колхозууд мэнэ гэһээр сабшалан һайжаруулха хүдэлмэриие бүхы хэмжээгээр дэлгэрүүлхэ байна.

1946 ондо малажалые хүгжөөлхэ гүрэнэй түсэб дүүргэжэ ба улуулэн дүүргэжэ, тэрэнэй ашаг шэмые дээшэлүүлжэ, Бурят-Монголой партийна, советскэ, газартаряалангай органуудай урда партиин Центральна Комитедэй табиһан зорилгые бэелүүлхэ хэрэгтэ аймагай колхозууд эршэмтэйгээр оролсохо уялгатай. Тиигээд байхадаа, адуу малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэжэ республикаяа ойрын жэлнүүдтэ ашаг шэмээр ехэ хүгжэнги малажалтай республика болгожо шадаха байнабди.

П. ХАЛТАНОВ, Сэлэнгын аймагай ажалшадай депутадуудай аймагай советэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ.

РЕДАКЦИ ба ХЭБЛЭХЭ ГАЗАРАЙ АДРЕС, г. Улан-Удэ, ул. Ленина 35. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС, Улан-Удэ, Үнэн). ТЕЛЕФОНУУД, ответ. редактора—23, АТС—1-80; зам. редактора—7-89; ответ. секретаря—3-23; отделов: партийной ж[…] и промышленности—7-89; сельского хозяй ства—6-03; писем и переводов—6-03 (2 зв.). об'явлений 2-64 (2 зв.).

П—00542 Типография Государственного газетного издательства при СНК БМАССР. Тираж […]